

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**IOAN. PETRI || MAFFEI, || BERGOMATIS, || E SOCIETATE ||
IESV, || HISTORiarVM || INDICARVM || LIBRI XVI. ||
SELECTARVM, ITEM, EX || INDIA EPISTOLARVM || LIBRI
IV. ||**

Maffei, Giovanni Pietro

Coloniae Agrippinae, Anno M.D.XC.

VD16 M 105

Selectarvm Epistolarvm Ex India Liber Secvndvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64627](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64627)

SELECTARVM
EPISTOLARVM EX INDIA

LIBER SECVNDVS.

LAURENTII IAPONII
ad Socios.

ACcepi vestras litteras, quæ mihi periu-
cunda fuerunt: & quoniam intelligo
quanto vicissim desiderio teneamini
aliquid de statu nostro cognoscendi;
exponā paucis, quæ nobis in hac Mea-
censi prouincia contigerunt. Primū
igitur Didaci domum deuenimus in
sacomoto vico: qui vicus iacet ad montis Frenojamæ
indices, in quo cum cœnobita litteratique permulti: tum
vero insignis cuiusdam principis Bonziorum domici-
am cernitur, ad eum montem cum peruenissemus,
iussit me Gaspar cum litteris ad Bonzium nomine Dai-
rabum, quibus ille perlectis, aduentusque nostri caus-
a cognita; respondit, magistrum suum ex principi-
bus eius ordinis vaum, qui è Bungo nos euocauerat,
uno superiore extremum diem obiisse; & se tenui re-
sistari, auctoritate nulla relictum, præsidio nobis esse
non posse. ad eum tamen postridie Gaspar, & ego re-
uertimus: & quoniam nos auidè ipse decemque eius
discipuli Bonziji audire videbantur; apud eos verba fe-
cimus:

cimus: à quibus admoniti nullas religionis in
 iniussu Bonziji eius regionis maximi induci posse,
 mus operam diligenter, vt cum conueniremus. Sed
 res parum procederet; oppidi præfectum postremo
 uimus, vt nos ad illum introducere ne graua-
 ille: Si disputandi causa venistis (inquit) excluda-
 sin ædium visendarum, id spectaculum vobis per
 muneribusque mercandum est. Gaspar, vt omnes
 clausos Euangelio vidit; à Frenoiama profectus,
 cùm contendit. In ea vrbe quatuordecim dies
 conductis morati ad docendum minime accom-
 tis, in alias migrare coacti sumus loco celebra-
 tas. Huc Meacenses nonnulli iam ad audiendam
 gelium ventitabant post quintum autem & viginti
 diem, Bonzio nos deducere, viro in primis ciuitatis
 nesto, Regem seu Imperatorem Gaspar adiuit, à quo
 amicè acceptus est, vt ex ipsomet eius poculo, honore
 amicitia causa biberet. tum verò frequentiore
 bis parte nobis ad habitandum assignata, magna
 nis generis hominum ad nos, vel audiendi, vel
 tandi causa, confluit: sed animis inuito tam ob-
 tis, vt verbo Dei audito partim blasphemarent, partim
 etiam irriderent nos, arque deluderent. per eos
 honesta mulier Meacensis ad concionem venisse
 peroratum est, Baptismum petijit: sed venisse
 lit Gaspar, eò quòd mulierem nondum ad id Sacra-
 tum idoneam repperit. Cingues præterea duo, pro
 honoris nomen id est) noctu ad nos audientibus
 conferebant, vt nostram doctrinam valde probare
 rentur: quidam verò è principibus oppidi Gaspar
 ni, qui Meaci habitat, cum decem alijs apud nos
 stianus est factus. postea cùm Gaspar ad Mioindoni
 qui præcipuum Meaci obtinet dignitatis locum
 xilij petendi causa à primario quodam ciue
 tur: tota vrbe pererebuit Mioindoni iussu
 illum virum in vincula Gasparem coniecisse
 cùm vrbs præfectus per compita eduxisset, ac
 garem læderet, fictis rumoribus multi calidum
 nza.

tiebantur, vt Gaspar oppido pelleretur. huiusmodi multa prætereo, quæ singillatim enarrare nimis longum est. Sed iuuante Domino Iesu Christo confidimus, nos, vt adhuc fuimus, ita etiam in posterum incolumes futuros magna cum diuini nominis gloria, rabieque ac dolore diaboli, quando iam nostri in hanc urbem aduentus, ad Banduensem vsque Bonziorum academiam fama penetravit, se recentis passuum millibus Meaco distantem, interim Bonziorum minis, atque importunitate compulsi hospes is, ad quem diuerteramus, nos domo sua dimisit: itaque in aliam nos recepimus. Hic acrius etiam in nos aduersarij sæuire cæperunt, cum nos alij simias, vulpes alij, alij denique à dæmonibus occupatos, anthropophagosque appellarent: pueri etiam eorundem instinctu cum cæteris iniurijs, contumelijsque, tum etiã lapidum, glebarum, & arenæ coniectu infestarent, atque lacesserent. Quanquam his rebus, Domino adiuuante, minime detriti sumus, quo minus Euangelium ad mensam Apilem vsque nuntiarem, cui Iaponij centum circiter fidem habuere, baptizati que sunt sub id tempus Bonzij quinque nos conuenerunt ex ea secta quam Baraque appellant, qui meditationibus quibusdam vacant arbitrarij suo confictis, ij cum nonnulla de nobis quæssissent eiusmodi, vt appareret eos à dæmone agi, Gasparis responsis victi abiectique conciderunt. Duo præterea ex ea secta quæ Tendani dicitur, cum diu nobiscum de religione atque acriter disputassent; concessere ad extremum veram nostram esse doctrinam, tametsi eorum nemo se ad Christum adiunxit.

Alius in primis eruditus, cum è sermone Gasparis cognouisset vnum esse opificem rerum omnium, animosque hominum nunquam interire; idcirco negauit se Baptismum petere, quod ex impurissimo flagitiosam cæno emergere, castæque viuere se posse diffideret.

In Bonziorum ordine magnum est nomen eorum, quorum eruditionem duo quidam ex principibus suo chirographo comprobauerint. Ea veluti quædam canonicizatio est: in sella constitutos adorant, eorumque approba-

Probationem scripto testantur. ex eo tempore quibus bati sunt, certos locos ceteris ad meditando prebunt. Huc dignitatis gradum adeptus Bonzius nomine Quenxu, qui ipsos triginta annos in medicina consumplerat; in charta pratum, & in eo arborum rem depingendam curauit. ad arboris autem radices mina duo descripsit iudicium chirographo confectum quorum hæc erat sententia:

Prioris, Cedo, quisnam te seuit arbor arida
Ego, cuius principium nihil est, finis
Posterioris, Meū cor, quod neque esse, neque esse
Neque it, neque redit, nec renaturatur

Is igitur Bonzius cum ad Gasparem venisset, macia inflatus, quod diceret iam sibi perspicuum quidnam antequam nasceretur fuisset, quid tempore demique post mortem esset futurus; seque non diu causa, sed animi tantum, ad nos accessisse; diuina repente immutatus est, ut verè nihil esse quod habebat, sibi que Christianam doctrinam esse necessarium intellexerit. Baptizatus itaque summa populi admiratione, vitæ exemplo, quam ducit sanctissimam, alios quot partim conuertit ad Christum, partim vehementer commouit. Cosmus autem amicus nostræ qui annu xennium in Bungo baptizatus est, aduentu nobis ignito nos statim adiuit, parentibusque ac patre Dominum cœlebs colere, & Gaspari obedire coartat. Bonzius erat quidam admodum senex, annos sexaginta in meditando versatus. is Christianam religionem ita auidè arripuit, ut id ætatis homo ad verbum audiendū à sex passuum millibus ventiret. Ad hanc zij circiter quindecim Christum secutus, partim nuptiis iungi nuptiis, partim cœlibem vitam agere, quod eo hominum genere maximè mirum est; decretum. In vico Fatima habitat Bonzius, qui piscibus, caribus triuco, hordeo, denique oryza abstinet, licetis

visitans, arborumque baccis ac pomis, qui que æternæ salutis adipiscendæ causa voto se obstrinxit è libro quodam Xacæ, quem Foquequium appellant, se gratis plebem eruditurum. Narravit autem nobis, se ante decennium per nocturnam quietem sibi visum esse verari cum sacerdotibus, qui è Cenghequu, hoc est Europæ regione venissent, sibi que rectum a d. salutem iter ostenderent, ex perrectumque postridie, statim audisse Amangutij esse presbyteros quosdam è Cenghequu, de via futura publicè disputantes. Hic audito Evangelio gaudius est; sed quoniam sine comite Meacum se hinc venerat, dixit se Farimam rediturum eo animo, ut sublevis rebus necessarijs, votisque neglectis, & fallaci illa vitæ asperitate deposita, Meacum reverteretur, & Christiana sacra susciperet, occultè etiam ad nos contulere se audiendi Evangelij causa viri insignes duo, quorum alter in meditando exercitatus, quodam quasi Episcopi munereungebatur: alter erat Bonzius legum peritus, & concionator, qui in eo congressu Gaspari aperitè confessus est, in Japonica philosophia simplex nihil esse, vel solidum. Bonziorum quoque familie, quæ à Foxequu nomen duxit, vitamque saeviorum ceteris omnibus profiterur; audito Dei verbo, nostraque vitæ ratione perspecta, quod Gaspar gratis populum doceret, & cum ipse omni sceminarum consuetudine abstineret, tum laicos vna tantum vxore iubeat esse contentos; offendi ceperunt in Bonzio quodam præfecto nobis, quem antea venerabantur vt Deum, quod aetas habeat in occulto, & laboris in docendo sui mercedem exigat: cumque carni ac piscium esu ceteris abdicat, ea ipse clam comeda; quo circa eum è cœnopellere, aliumque pauperem ac bene moratum in his locum sufficere decreuerunt. Tres præterea istius meditationibus clari, quintum item diem conationes nostras assiduè celebrant, quos propediem baptismum iri confidimus, eam rem ad exemplum magnoque profutura. Non longè ab ædibus nostris incendiū statū est: cuius incendiij in nos vt veneficos, diaboliq; præco-

præcones causa conferebatur: sed iam Bononi
 or aliqua ex parte deferuisse videtur. quoniam
 ita multæ, ac diuersæ numerentur sectæ, suam
 profiteri nos dicunt; Xingouini, id ipsum Denchi
 illi prædicent: Ienxuani Foben quoddam suum
 xani Mion (disciplinarum ea nomina sunt) loti
 ses Amidam: Xintani denique Quoquim: sed
 mus, non longè aberit, quin omnes fereantur legi
 mi caelorum terræque opificis nostro præcepto
 mulgari: quem pro sua infinita clementia factum
 confidimus, ut ipsum agnoscant, agnoscantque
 dem, & gloriam tribuant. Vestras etiam aucto
 ritates mihi carissimas, & istius Ecclesie, cuius
 maximè, deprecationes imploro. Meaco sup. No
 nias, MDLX.

CONSALVI FERNANDEZ ad quendam è Societate Iesuitarum

Hæc litteris nonnulla, frater mi
 sime, persequar, quæ, in lapone
 sem, in vinea Domini gesta
 sabatur eo tempore. Iuan
 Vilela, cuius iussu Gulielmus
 bis ære campano circumiret
 ad Christianam doctrinam
 discendam in templi cogitatio
 bus vnus admodum paruulus nondum ad cer
 stianorum adiunctus; Gasparem adijt Baptis
 nopere efflagitans, quem Gaspar, id ætatis per
 tre ethnico, cum prius perdiscere iubere, can
 stianæ doctrinæ, respondit ille, nequaquam
 turum, quoad Baptismo lustratus esset, dicitur
 ad suos regressus, ita cum parentibus egerit,
 matremque, fratres, ac sorores ad Baptisum
 Ad aliud venio non minus mirabile. Dum
 vexatus ethnico quidam ex optimatibus, com
 curationes frustra tentasset, suadenti Christi

dam, ut ad valetudinem recuperandam, Christiana religione suscepra, ad templum nostrum accederet, aequamque lultralem ebiberet; paruit agrotus: statimque in pristinam valetudinem est restitutus. alij præterea morbi complures in his regionibus eadē aqua pelluntur.

Alius Christianus cum e graui morbo iam prope animam ageret; me accersitum rogauit, ut quoniam essem Societate Iesu, pro se Dominum deprecarer: sanitatem se continuo recepturum. psalmis septem pœnitentialibus recitatis, magnam ipsius fidem Dominus reddita statim valetudine remunerari dignatus est.

Profectus ex eo loco Gaspar in insulam quandam ad promulgandum Euangelium, incolas plus sexcentos in duo baptizauit, Christianæ fidei præceptis imbutos. quæ res tanto diabolus affecit dolore, ut vnum e Bonzianis eo miserit, qui populo persuaderet, falsa esse quæ Lusitanus concionator docuisset. quæ re cognita Gaspar confesum eodem legauit e nostris, qui apertis rationibus aduersarij mendacia redargueret. quæ res Christianos non mediocriter recreauit.

Haud ita multo post, barbari tres e principibus ciuitatis, communi consilio profecti ad excindendam Crucem in monte a Christianis erectam, vix dum scelere perpetrato, inter se rixari ceperunt, sibi que inuicem idipsum facinus exprobrare: demum cõrixa peruenit, ut eoplo in loco, vbi Crux posita fuerat, inter se ex prouocatione dimicauerint: quorum duo postridie manè mortui ibidem reperti sunt: tertius vero nusquam postea apparuit (ablatus a demonibus creditur) nec aliud quidpiã de illo auditu est, nisi quod biduo post adolefcentis quidã repente ab immundo spiritu occupatus palã secebat: se nimirum esse, qui Crucẽ præciderat, & propterea se in altera vita torqueri acerbissimè. quod videre Iaponij, rei occultandæ gratia adolescentem abscondere statuerunt, atque ita ex oculis nostris euasit, ut nihil de ipso deinde cognouerimus, incertumque sit, eum ne interfecerint. qui partim hisce de causis, partim quòd sexcentos quos dixi neophytos vide-

rent alios idola cremantes, alios in mare praecipit
 concursu ad Regem facto postularunt, ut Goperni-
 gni finibus pelleret. quib⁹ Christiani cum exaltis
 resisterent, resque iam ad arma spectare viderentur,
 misit qui Gaspari nuntiaret, nequaquam se in
 in suo regno interimi: proinde ad Socios se-
 quocirca in Bungum vbi erat eo tempore Colu-
 rianus, inde concessit non sine magno quidem
 dolore: quippe qui in spem venisset, Regis ipsius
 minum traducendi. is enim saepius Gaspari praedixit
 dixerat, se animo ac voluntate esse Christianum.
 Christiano se gerere, quod praecclare intelligens
 superstitiones quantum à veritate distarent.

Valetudinarium & sodalium, quod Mithras
 vocant, à Cosmo institutum in vrbe Funata
 Bungensis, ethnici magna cum approbatione
 unt: cum enim inter se ex animo ac vere non
 rantur in primis, reperiti in toto orbe terrarum
 peres curet, iisque necessaria cuncta suppeditent.

Duo sanè admirabilia mihi narrata sunt, quae
 oppido contigere. ethnici quidam e primordiis
 tatis ancillam habebat Christianam. arguitur
 ferme Christianos auersantur, conuersus ad
 Cur, inquit, tu Christiana es, cum ego sim ethnici.
 continuo ab ista religione recesseris, huic ego
 bus interficiam. Cui serua Dei, non eo
 stiana sacra suscepisse respondit, ut ijs mox
 barbaros ritus rediret. tum herus eius persecutio-
 gnita, cum mortis minis interdixit, ne ex eo tempore
 Crucem adorandam sese conferret. illa vero
 ta praesidio, nihil idcirco ab instituta Crucis
 stere, quoad eam herus obuiam in itinere salu-
 dit.

Alterum illud est. Paucis ante diebus, quibus
 hunc Firandi portum venirem, Sinarum nauibus
 num quendam qui apud Sinas in vinculis fuerat
 dem portum aduexit. Sinæ aliquot ibidem conu-
 tes cum ad nauim accessissent, ut Lusitanum

querere de nauarcho Sina populari suo ceperunt, quo
 consilio Lusitanum in ea loca perducere ausus esset, cum
 Rex virandi sacerdotem Lusitanum ex oppido pepulif-
 set, nisi spoliari se ab Rege nauigio vellet, continuo Lu-
 sitanum interficeret. Hac dum agitantur, diuinitus fa-
 ctum est, vt Christianus Iaponius quidam interueniret.
 is vbi moerentem Lusitanum aspexit, ad eum confestim
 accedens, causa inuestitæ cognita manu apprehensum
 bono animo iubet esse: quantum per suas facultates li-
 cent, nihil ei apud se defuturum. inde perducit domum,
 ubique hominem habuit quoad vsque nos eo perueni-
 mus. Et sane Lusitanos Christiani tanta benevolentia
 prosecuntur, vt in eorum aedes æquè liber illis atque
 in suas ipsorum aditus sit: sed iam præcipue præclarum
 amoris sui documentum dedere, cum Iaponij facta in
 eos coniuratione arma ceperunt. quod vbi à Christia-
 nis cognitum est, communi statim consensu ad eorum
 defensionem se vel capitis periculo compararunt: cum
 ex eis quidam extrema iam ætate, reliquorum domos cir-
 cumcurrerent, hortareturque omnes ad mortem pro Chris-
 tianis fortiter opperendam: quare perterriti barbari, a sus-
 cepto consilio desisterunt. Obsecrate fratres carissimi
 Dominum, vt huius gentis animos ad suos errores ac mi-
 serias recognoscendas illuminet. Cal. Decem. MDLX.

LVDOVICI ALMEIDAE AD
 socios in Lusitaniam.

Nis litteris, quæ à vobis ad nos assi-
 duè perferuntur, insignis amoris erga
 nos vestri, & caritatis cernuntur nota:
 apparet etiam quanto studio teneami-
 ni ad nos subleuandos in hæc loca veni-
 endi hanc plenâ pietatis voluntatem,
 quoniâ nos remunerari nō possumus,
 Dominus ipse pro sua benignitate compenset: quanquã
 amoris vestri nos etiã aliqua ex parte respondeamus

(quoniam auctis scire quid à nobis in re Christiana
ratur) anni huius præsertim astra ad vos perferre
tui.

Balthasar Gagus hoc anno ex Iapone profectus
diam, aduersa tempestate retentus, hycamuit in
narum: atque id fuit causæ, cur à nobis huiusce
teras non acceperitis. Post eius discessum nuntij
allati sunt, Bonziorum in Gasparem Vilelam
aliquantulum refrixisse. itaque rursus aures dare
se Euangelio, fierique aliquos Christianos, ex
nobilissimos homines, & in rebus Physicis admodum
intelligentes. Missæ sunt etiam aliquor à Meacensibus
lis neophytis ad Bungenfes Christianos epistolæ
rum vna duodecim circiter paginarum magnæ
regionum Christianis attulit voluptatem, sepulchra
scripta, omnia Christianorum loca percurrit, &
recitabatur etiã ethnicis. Summa erat epistolæ
Iaponis omnium (quæ plus vndecim sunt) expo
sul & confutatio, cum religionis Christianæ
tione: nec verò pacatas vnquam res Iaponicæ
quoad omnes fierent Christiani: atque vltimum
apertisque rationibus probabatur. Mense Iunio
ex Gasparis ipsius litteris cognouimus illum
ad urbem Sacaium, quæ bidui distat Meaco
magna messis vberimæ ostendebatur, non modo
sit libera, & in primis ampla Iaponis totius
etiam magis, quod cum quidam è principibus
illuc per litteras inuitasset, ad seque suas ipsi ad
lij promulgationem obrulisset. cuius tantum
desiderium, vt in Bungum etiam certum hominum
mandatis miserit ad Cosinum Turianum. De
bitur, vt speramus, pro sua bonitate Dominus
tium, easque conuertet ad se: nos autem in
mabit obsequio.

Quod ad Bungensem Ecclesiam atinet, quæ
quidem est Iaponis omnium maxima: admodum
tur in dies (cæptis adspirante Domine) cum
ranorum, tum etiam tyronum numerus: quorum

ta est pietas, vix vt possim verbis assequi: nonnulla tamen attingā, vt ex ijs reliqua intelligatis. Primum nulla nox præerit (vt mihi quidē videtur) quin verberationes in templo fiant, ac ferē semper omnium quotquot ibidē eo tempore sunt, quibus in tēplo non licet, ij sese intra priuatos patietes cū vniuersa familia verberant. Quotidie, quāuis ningat, Christianis refertū est templum: nec referatur fere, quin multi reperiantur ad limina præstolantes. Festis autem anni celebrioribus, tanta vis hominum cōfluit, vt ad multitudinem capiendam vmbacula è frondibus rapim exstructa cum templo continuare necesse sit: atque alij quidem præcipuis anni festis, alij verò diebus Beautissimæ Virgini sacris, alij quintodecimo, alij etiam octavo quoque die Confessione maculas abluunt. Sed Bungenium studium ac pietas Quadragesimæ præsertim diebus elucet. res profectò visenda: quippe in singulos annos crescit huius Ecclesiæ religio ac probitas.

In pueris ijs, qui ad nos Christianæ doctrinæ gratia veniunt, alij ita parui cernuntur, vt nihil pænē præter catechismum eloqui possint: itaque idipsum quod tenent memoriter, oppido concinunt. Prope templum nostrum duodecim circiter Iaponij patres familias habitant, quorum filij puerique singulis noctibus audito siquo salutationis Angelicæ, ad Crucem conueniunt in ea vicinitate defixam; ibique nixi genibus totam horam quotidie in Christiana doctrina decantanda conueniunt: idque parentum iussu, quorum tanta est pietas, in infantibus Christiana rudimenta vnà cum lacte paucim instillent, eosque tenera adhuc ætate nostram in disciplinam domesticam traditos Domino consecrent. Nec verò parentum pietatem non imitantur liberi, atque præsertim natu maximus omnium, annū agens terdecimum, cui super mēsam cruciatus CHRISTI Iaponicè recitanti, fluunt interdum ex oculis lacrymæ, nulla vultus mutatione. alij verò eorundem cruciatuum recordatione commoti, pijs Christum liberatorem verbis assantur, ita suauius, vt cuiuslibet ferreum quam-

uis pectus emolliant. Itaque horum quos domi-
 mus operam ad conuersionem harum gentium
 nobis vsui fore speramus: quippe cum Laponio-
 res patria lingua magis quam peregrina retineat.
 praeterea quinque Laponios apud nos habemus
 etiam iam aetate viros admodum probos: tres videlicet
 nani, quartum Meaci cum Gaspare Vilela: postremo
 meum est peregrinationis meae, annum agens alter
 vigesimum, tanta in dicendo suauitate ac lepore
 tuus, ut auditorum animos mirabiliter capiat: huius
 quoque Laponicas, multaque de physicis ita callet, ut
 philosophos omnes refutet, ac vincat. faxit Deus
 ut eorum animis ignem inijciat. Christiani For-
 ac praesertim vnus e principibus, Cosmum m-
 tuis per Deum obtestati sunt, ut eo aliquem e-
 mitteret: velle se optimum templum exstruere,
 lere sumptibus quotquot e nostris ibi commorantur,
 quod iam fieri ceptum est. hisce de causis, & similibus
 multi Christianorum vici alicuius e nobis ad
 sermonesque iam diu desiderabant, decessit
 ut initio Iunij anni MDLXI. ad eos pagos, & in
 tima inuisenda discederem.

Pridie quam Facatam perueni, ad aetna-
 nito Christiani obuiam mihi alij ad tria passibus
 alij etiam longius magno cum gaudio proce-
 ego complures dies in ea vrbe moratus, in
 septuaginta sacro fonte lustrari. in quibus
 duo Laponicarum legum sane periti, cum alter
 gius concionator fuisset. is septem dies mecum
 tando, interrogando, quae dicebam in com-
 referendo consumperat, cum immentia Dei Deo
 sui lux ei tandem affulit, & illius exemplo
 praeterea tenebras dispulit.

In eadem vrbe Facata cum alij complures, cum
 duo morbo graui laborantes diuina ope sanati
 nus paterfamilias tanto capitis dolore torqueretur
 violenter sibi met manus in ferre saepe tentari,
 mo die Dei benignitate equaluit. alter erat

fecidissima coopertus. is, quod de Christianis honorifice
 neque sentires, putaretque; iuuante Domino sibi per me fan-
 tate reddi posse; in meum conspectum adductus est: que
 ut vidi, negavi me ei morbo posse facere medicinam: verum
 tamen ne plane in cœtus à me discederet ipse, quique eum
 adduxerant; remedium quoddam illi præscripti facillim-
 um, & post tertium diem ad me redire iussit: ita nitidus
 rediit, ut nulla unquam scabie laborasse videretur. equi-
 dem ob stupui perspecta hominum fide, aperteque denuntia-
 ui Christianis, ne sanitatem pharmaco, sed Deo Domino fi-
 deique suæ acceptam referrent: quæ quidem etiam in ani-
 mos eorum qui morbo liberati fuerant, redundauit. nam
 vixitque, Baptismo petito, & post catechismum impetrato, ad
 Ecclesiam aggregatus est. cumque iam discessus mei tempus ap-
 preteret, quo æquiore animo id ferret, spiritibus illis maturi re-
 ctus p̄bui: quorum duo primores ita obfirmato animo ite-
 mens mei comites esse statuerunt, ut eorum studiis remitte-
 re, aut eos de sententia demouere nulla ratione potuerim.

In exitu Iunij Facata discessimus in insulam Tacaxu-
 ma, ambitu passuum sex millium, in ditone viri princi-
 pis Firandensis, Antonij nomine: vbi cum essent quingē
 circiter Christiani, ethnici tantum octo; ij quoque ad Deum
 nostro aduentu conuersi sunt. Præest autem eorum institu-
 tionem, excellenti virtute vir, qui est Bonzio Christi seruus
 effectus est. adde habent, quæ idolorum antea fuerat, in pri-
 mus ornata: cuius vectigali, itemque elemosynis quas
 rogat institutum ibi quoque Misericordie sodalium,
 non modo ipse antistes alitur, sed etiam inopes peregri-
 ni qui illuc sanè multi (quod vidi per eos dies) religio-
 sis causa ventitant, eadem stipis per Misericordie sode-
 ritate fideliterque distribuende ratio, seruatur etiam in
 prima insula Iquicuchi, itemque in cæteris insulis, in
 quibus Ecclesie sunt. quò fit, ut ad iter in ijs regioni-
 bus faciendum sarcina & impedimenta minimè sint ne-
 cessaria: quippe, quocumque peruenias, omnia tibi gratis,
 & sedulo cõparantur; maritimo itinere naues, terrestri
 equites & iumenta: quæ si recuses, iniuriam videlicet sibi
 fieri, sequi in Christianis officiosis numerari non putant.

Firādo cum ad hanc inuisendam Ecclesiam Lusitani venissent, horum Christianorum precandi studio, obedientia, amore non modico doctores nostros, sed etiam in omnes eorum victoribus delectati gauisique sunt; ut mihi affirmantur, quod nos qui in cæteris orbis terrarum partibus habitamus, si vel particulam norint eorum, quæ cum his Lusitanis geruntur, omnes Iaponicam hanc precantur expedituros: quod equidem credo: nam vna Christianæ doctrinæ decantatio multas vos præciant lacrymas exprimat. quid enim si videatis parvulum ac puellas, bis quotidie catechismi caute correctes, qui paucis ante diebus dicati diabolo fuerant Christianos templum ingredi, aqua lustrali se abluere, demum ad precationem ritè genua flectere, et duobus eorum voce præcuntibus, subsequenter doctores, doctrinæque præcepta concinentes audire, tanta cum modestia, ac verecundia, ut oculis humi defixos habeant, ac duo illi præcuntibus præcunt (quos ego de industria non fero, & carissimi tui), & quidem in maximis caloribus, cum faciem sudore manent, tanta fuere constantia, ut manus pedes nunquam mihi mouere cogitauerunt. profunda aliqua contemplatione dixi. nec doctrina tantum decantanda contenti sunt: nam quæque explicationem libentibus nobis requirunt, pro quanta cum animi vestri voluptate intencantur, hosce Christianos positos genibus, manus sublatis, Christum è Cruce pendentem adorant, et in lacrimis ad solum vsque fluentibus, in tormentorum cogitatione ita demersos, ut pene ecclasticis edoceri atque hæc quidem in hisce insulis prope deest de ijs locis existimandum est, in quibus (vna hæc Sacramentorum est vsus frequens, quæ cum deum ferat (quæso) vos fratres carissimi harum Ecclesiarum Deumque cum gemitibus obsecrate, ut supplicium aliquod è Societate nostra dignetur huc miserari, si forte nimis diu distulerit, quam vercos, ac quos

int, paucos superstites è nobis offendant: siquidem tres
hac ællate magnum vitæ discrimen adiuvimus, quam
tuetur Dominus, vt opinor, quoad alij nobis ad nouam
hanc vineam tuendam colendamque succedant.

Exea quam dixi insula, in aliam traieci maiorem,
quæ Iquicuqui vocatur. incolas habet circiter mille
quingentos, in ijs Christianos fermè octingentos. ij, quod
iam ante de meo aduentu cognouerant, obuam mihi
nauem cum primoribus aliquot Christianis miserunt:
quam vt conscendi, in ipsa nauigatione, tribus passuum
millibus ante quàm ad insulam peruenimus, Crucem
aspexi edito loco positam, quam satis amplo interuallo
circumicus murus, sepeliendis Christianis cœmeterium
efficit vbi descendimus, humanissimè excepti, continuò
ad salutandam Crucè de more perreximus: inde tēplum
eorum inuisimus, eleganter ornatum. atque illos in
presentia quidem ne inopem plebem non sine iactura
ab instituis operibus auocarem, dimisi, concione in
matutinum & vespertinum tempus, puerorum verò ca-
techismo in pomeridianum indicto. itaque tanti con-
citus fieri capti sunt, vt cum multi excluderentur, arc-
am, quæ ad vestibulum templum est, storeis pro renata
contegere necesse fuerit. Templum est autem excelso
loco, lucòque denso, & ad aspectum iucundo. in id as-
cenditur gradibus, quibus in imis stagnum est aque, nu-
dis paupetum pedibus abluendis, non superstitione, vel
ceremonia, sed ne templi catastromata calcata comman-
ent. Postridie quàm huc veni, cæteras quoque sa-
cras aedes lustrari pulcherrimè positas, quippe quæ an-
te id tempus idolorum fuissent, quibus colendis opti-
ma loca diligenter exquirebantur: hoc autem tempore
editi Iaponij sunt illi ipsi qui nuper Bonzij, nunc Chri-
stiani appellantur, antea dæmonem, nunc I E S V M
Crucefixum supplices venerantur, & colunt. Et quoni-
am ex altero pago eiusdem insulæ sanè frequenti, ad al-
terius pagi templū trium ferè miliarium interuallo Chri-
stiani magno suo incòmodo venire cogebantur, tēplum
quòque exedificandū curauit, quod paucis diebus mul-

torum subsidio, magnaq; omniu alacritate perficitur
 tabula picta, caeteroq; ornatu ex vrbe Firando illu-
 uecto. Christianorum animis recreatis, caelestiq; ser-
 purgatis ijs, qui ad Baptismum uidebantur idonei
 lium Christianorum pagum, quem Xixi uocant, per-
 rexi, ut eos per Euangelium solarem, & simul rem-
 noua, quæ tum ab ijs ad tectum perducebatur, facere
 exstruendum curarem, Iquicuchensibus Christianis
 ficios e nobis in eam rem fabros lignarios septem
 auxilia necessaria deferentibus. ibi igitur amantissi-
 excepti a Christianis, qui quasi regem expectaret, tu-
 dulò uias ante purgatas ornauerat, prima luce, de
 de rebus diuinis disputare instituiimus, quo ceteris
 ceteris horis diei sacello exadificando vacarem, quo
 summa eorū diligentia paucis diebus est absolutum
 techismi deinde cura certo homini tradita, itam tra-
 mus eo consilio, ut Facatam propediem reueneretur
 quod eius peregrinationis spatium Cosmus nobis
 Augustū exeuntem usque præscripserat. Ita, Cuius
 tata, cum incolis egimus, ut ibi templum (nullum
 erat) communi consilio facerent. ad quod nobis
 sacrae imagines, caeteraque necessaria ornamenta
 missa sunt. nonnullis concionibus habitis, quibus
 de Christiani sunt confirmati, Baptismoq; illustra-
 lustrandi supererant, Casungam inde contentum
 tanta nobis hominū multitudo sese obuiū effudit,
 sti alicuius diei solēnis celebritas uideretur. Cuius
 rata, ad primariū quendā Christianum diuersionem
 quē nonnullis concionibus habitis, magna con-
 luntate decretū est templum, in quo sacerdotes
 rent, si qui in ea loca uenirent: quò item Firando
 rius sacrorū apparatus est missus. Interea dū huc
 mihi grauis homo narrauit Iquicuchi mulierē Chri-
 nam suadente diabolo, siue eius ministris, ab omni
 endi gratia pharmacū sum pisse eiusmodi, uentris
 samq; parentē necauerit. Hui⁹ corp⁹ Christiani, quod
 noxa capitali obstricta migrasset, in ipso foris
 quo Crux est posita, sepeliri cum uentris

quot dies periculose agrotāti adoleſcēti euidā Christiano per vilum, Corpus (inquit) meū ſacra ſepultura prohibuit illud quidem: ſed ne idcirco me Christiani damnatam exiſtimēt: nam ante quā ē vita diſcederem, Dominus contritione mea lacrymiſq; placatus eſt. quibus rebus Christiani ex adoleſcente cognitū (namq; iſ deinde conualuit) valde animati ſunt.

Ex rō loco rurfus ad pagum Iquicuchi, atque inde, ſperditus Christianis relicta, Firandum diſceſſi ad quādā ſacrorum inſtrumenta accipiendā, quæ nobis Luſitanorum nauis aduexerat.

Firandum ut venimus, nauarchum Luſitanum allocuti, ad Antonium diuertimus ſtatim, qui cum vniuerſa familia nos peramanter accepit, detinuitque ad multam noctem nonnulla de officiū religione percontans: poſtridie nauarchum adiui, ut permagnam tabulam pictam in nauī proponeret Christianis viſendam, quos in proximum Dominicum diem (quod eorum commodo fieret) ad concionem ſimul & ſpectaculum, dimiſſis per agros nuntijs, euocauimus. interea nocturnis hortationibus cum cæteri Christiani in fide animati ſunt, tum ethnici circiter quinquaginta ad Baptiſmum adducti: in iſ, ē proceribus quidam Antonio non inferior. Et quoniam Firandi ſacra ædes erat nulla, petijt nauarchus ab Rege, ut in arca noſtra excitare liceret ædiculam, in quam Luſitani qui verſabantur ibi nonaginta, religionis cauſa conuenirent: eademque Firandenſes Christiani deinceps vrerentur. cui Rex ſe deliberaturum reſpondit. ea erat diſſimulata negotio. itaque id vbi reſciuiſmus, apud Christianum in arca noſtra habitantem priuatim ſacellum exſtruire, atque adornare conſtitui. quod ille tanta animi alacritate ſtudioque recepit, ut ædium duarum quas poſſidebat alterius, vtrō mihi optionem daret, ſequæ cuſtodem fore profiteretur. igitur, Antonio præſertim operas & cætera neceſſaria benignè ſuppeditante, paratum oportorium eſt, & omnibus rebus inſtructum, in quo ſingulis noctibus Litanæ & ſacri ſermones habebātur. vbi

Domi

Dominicus dies aduenit, è pagis insulisque hinc
gens Christianorum multitudo confluit tum ad
bum Dei audiendum, tum verò ad sacram videri
maginem, positam, vt dicebamus, in nauis, loco pu
matibus, vexillis, vitæibusque arborum ramis
referta iam spectatoribus nauis, cum perorasset
mnes nauarchus, quod longè ab domibus suis
liberali cibo, potuque refectos dimisit.

Iam dies obrepserat, quo die mihi in Bangor
deundum esset: quo circa sacra tabula ex oacra
uiculam translata, vt inde Facatam deucheret
stianos Iquicuchenses monui, me sabbato pro
promissa facerem) ad eos ex itinere venturum, &
postridie vespere profecturum: qua illi re audita,
nauis continuo ad me deducendum venientibus
conscendi, comitibus pijs aliquot Lusitanis, qui
gauerant, vt mecum se ad illas Ecclesias inuisita
re permitterem. Descendentibus nobis ad Ieros
prodire Japonico more cum facibus multis: eos
comitari ad templum venimus, vbi nos magna
multitudo cum pueris expectabat. Concio
& puerorum catechismo peracto, quò iam in
nox erat, plebem dimisi, maneque postridie (Do
cus erat dies) post concioem incolas circiter
Christiana doctrina iam instituto; baptizatum
profecti, magna in itinere ac varia incommoda
asque pertulimus. Nam & mari, paruis hinc
monoxylis, vastos interdum staus præcidere
acti, vixque imminetium piratarum manus
qui captos homines diu multumque vexatos
tem diuendunt; & terra, iumentis consulto
lenta via atque terribilissima ciugulo tenus
bamur: quæ tamen sordes occurrentibus
eluebantur. Accessit ad hæc, assiduum præ
sanguinis, quo sanè grauiter acerbè que
omnes difficultates, Christianorum erga nos
caritalque compenlabat egregia: cum & h
morationis que nostræ mercedem constanter

ne respuerent: & abeuntes, viatico omnibusque rebus necessarijs liberaliter instructos vberissimo fletu prosequerentur: & quod longè admirabilius est, impressa à nobis humi vestigia ipsa; obstupescens rei nouitate ac miraculo qui mecum aderant Lusitanis, oscularentur. Verum, ne longior sim, modum epistolæ faciam, si vnum addidero, ex quo facile iudicare possitis, quanta sit Iaponica gentis ac nominis ad humanitatem religionemque propensio. Cùm fessus è via, morboque pance confectus, in quodam ethnicorum oppido substissem; tamen nullum erat desiderium cibi, tamen ne planè deficerem, oryzam reformidans, putridaque piscium scamenta (hæc enim incolarum cibaria sunt) misi qui oua coemeret. is autem mihi mox oua cum ipsis nummulis retulit. Causam querenti, respondit, incolas oua, quod dies ille festus ipsorum esset, vendere non uult: quod à groto quærentur, dono dedisse. Denique in Bangum agrè peruenimus: ibi quanquam à Cosmo, ac Socijs amantissimè acceptus, humanissimeque tractatus, vix tamen adhuc è diuturna agrotatione conualseui. Vos elementissimum Iesum obsecrate fratres, ut mihi ad se perfectè colendum vires animumque suppeditet. Bungo. Calend. Octob. MDLXI.

E SOCIETATIS IESV LITTERIS IN EUROPAM DE OBITU CONSALVI SYLVERIÆ LUSITANI.

CONSALVI Sylveria nostri felicem obitum hac epistola persequemur. Is circa initium anni MDLX. cum Socijs duobus Goa discessit in regna quæ dicuntur Inhambanis & Manomotapæ, ut nationibus illis Euangelium nuntiaret, quod concionatorum inopia nunquam probè cognouerant. Ut primùm Inhambanè attigisset, morbo corripitur ita graui, uti Consalvus natus valentissimus, oculorum acie vehementer hebetata

fra-

fractisq; viribus, propemodum extinctus sit. Vno
 lo melius habuere, ad urbem Regiam Tongen
 dunt. ibi Regem vnâ cum vxore, sorore, libris, cog
 tis, regniq; proceribus, populo deniq; pæne toto
 paucos dies magna omnium gratulatione angust
 cro fonte lustrarunt. Rex Constantini, Regina Ca
 nâ, soror Elisabeihæ nomen assumptæ. Inde Cæ
 rei Christianæ causâ relictis apud Regem Socis,
 motapam ire pergit, comitabantur amici Lusitan
 oram vnica biremi legebant. Mosambico insula
 ta, vix ad Mafutæ fluminis ostiû, leucas nona
 cesserant, cum aurox coorta tempestas, Con
 precatione repente sedatur atque comprimunt
 exscensione facta, die qui fuit Diuo Hieronymo
 plicatilis ara in ipso littore ad sacrificiû excitatur
 hementi Solis ardore, vt calceati Lusitani, terre
 ferre vix possent. Consaluo autem inter sacrifici
 eruperunt ex toto capite pustulæ: quas eum ad
 medicamenta nequaquam desissent; præclaro
 odio incensus ille cuncta repudiavit, seque nate
 taxat sanandum permisit, ac tempori. Triduum
 rati, tranquillo mari prouehuntur ad Colima
 nium. eò restantibus iterû ventis ægret subre
 goaxanem Giloxæ regem veniunt amicum Lu
 rum: à quo benigne ac liberaliter accepti, facta
 mulgandi Euangelij potestate, diuinus rament
 stitère, quòd ad Manomotapæ Regem festinat
 vno ad Christû adiuncto, finitimos reges loc
 atque auctoritat: inferiores ad Christum de
 perduci posse considerent. Hinc ad amnem
 dunt Cuamam, leucas à Sofala triginta, ex quo
 Lindem proximum sinum periculosa pro
 si, tredecim ibi sterere dies. Ab Linde cum ad
 denuo peruentum esset, in ipso introitu flum
 uina peracta Consaluo à Lusitanis comitibus
 mùm, vt quoniam fines Manomotapæ ingre
 zent, totum legationis suæ negotium Dom
 ter commendare ne grauarètur: deinde vt

faceret, si reliqua tota navigatione se, ut precibus vacaret, ab eorum conspectu atque consuetudine remouisset: in rebus præsertim grauioribus, consulto potissimum Deo exoratoque opus esse, tum iubet in certa nauigij parte velum sibi præcedi, in eo recessu octo ipsos dies ita deliquit, ut semel tantum quotidie tostis ciceris pugillo, & exigua haustu frigida se se reficeret, & quicquid à precatone supererat temporis, in euoluendo libro consume- ret, qui scriptas sanctorum continet vitas.

Quæuo igitur die, cum ad Senam (qui terminus nauigationis erat) venissent, vicum sanè frequentem: sibi defen- ditum est, nuntiusque à Consaluo ad Regem de suo ad- uentu in intima regni missus, à quo dum responsum ex- spectat, interim Christianos aliquot inquilinos à pecca- tis per confessionem absolutos, a turpi concubinarum consuetudine ad sacras nuptias legitimasque traduxit, ca- techisum publicè docuit, & è Lusitanorum seruitijs i- bidem capita fere quingenta baptismo iustrauit. Regem etiam inhamioris, Regis Manomotapæ stipendiarium, tribus passuum millibus à vico Sena, cum aliquoties ad- uisisset, hortationibus suis ita permouerat, ut se vnà cū uxore & liberis, libentissimè Christianum fore profite- reretur. Sed Consaluis, partim quòd non haberet quem apud illum catechismi causa relinqueret, partim etiam ne Manomotapæ Regis offenderet animum, si prius sti- pendiarium quàm ipsemet Christiana sacra impertisset, inha- mioris Regem ut potuit consolatus, hortatusque ut ipse cū suis Dei bonitate fretus in suscepto consilio perma- neret, totam rem in tempus aliud distulit. Jamque alter ef- fluxerat mensis, cum Antonius Caiadus Lusitanus, qui morabatur in vico Regia Manomotapa, legatus à Re- ge ad Consaluum aduenit Manomotapam perducen- tem Consaluis sacrorum ornatu cū sacro lapide & ca- the in sarcinā colligato, sublatoque in humeros, se in viā dedit. Cū ad fluuios vêtum erat, qui multi in ea regione sunt, si quidem vado superari possent, quamuis ad iugu- lam vsque pertingerent, transibat, manibus elata seu ca- the sarcina: sin minus, vasi ligneo impositū peramplo

Con-

Confaluum, narantes ipsi propellentesque
 Castres, quo nomine gentes ea appellantur. Ibo
 natalem Domini ad Chetu chin pagū haud longē
 nomotapa ventum est, factumque ter sacrum
 Lusitanorum animi voluptate. Inde Natalium
 octaua, cum urbem Manomotapam introissent,
 confestim Rex, qui Confaluum cum muneribus
 auri pondere ingenti, bobusque permultis, & fere
 ad ministeria quotidiana: quippe qui de Lusitanorū
 catoribus iam ante cognouerat, Confaluum ad
 tā sanctitate virtuteq; praestantem, sed etiam gene-
 ritate ac nomine in primis esse conspicuum. Ceterū
 gratijs actis, muneribusq; repudiatis, ex ipso lega-
 gem cogniturum esse respondit, quod gentem
 quasve diuitias quaesiturus in ea loca venisset.
 puit ea animi magnitudine Rex, venientemq; Rex
 inde Confaluum tanta gratulatione & signis
 honoris excepit: quanta neminem vnquam antea
 & in ipsa penetralia, quō nulli est aditus, intro
 & assidente matre, considerare Confaluum ex-
 pete iussit, Antonioque Caiado ē conclaui in
 prete adhibito, Rex quatuor continuo scissas
 feminas, quid auri, praediorū, boum deniq; vana
 incolae non minoris quam aurum ipsum aestima-
 tur. Cū nihil se praeter ipsum Regem respice-
 tare; conuersus ad interpretē inquit Rex: Profecto
 se est, qui nihil horū accipiat quae à ceteris
 amantur, longo interuallo à reliquis distare
 & nihilominus ad extremum multa benigne
 amantissimis verbis Confaluum ad hospitium
 dum ille mandē rem facit diuinam, ē principem
 praeferentes cū ē foribus aspexissent in ara
 perelegantem Mariae Virginis imaginem, quam
 la depictam ex India Confaluum aduectam, quae
 ti ad Regē deferunt, Confaluum egregia forma
 pud se habere, hortantur vt ab illo deponatur.
 mittit ille, qui Confaluum renuntiet, audisse
 secum adduxisse: vehementer cupere, vt am-

Tum Consalvus tabulam pretiosa veste inuolutam ad Regem affert. Cuius desiderium quò magis exacuat, præfatam illà esse effigiem matris Dei, cuius in ditione ac potestate sint omnes Reges, & Imperatores orbis terræ totius: ac tum denique tabulam aperit, Regis quoque matre præsentem. Rex imaginem veneratus, Consaluum etiã atq; etiam obsecrat, eã sibi largiatur, domi habere se uelle. Libenter uerò Consalvus annuit: quin etiam ipsemet in regio cubiculo collocat, ibidemq; quasi sacellũ quoddam præcãdi caussa peristromatis pretiosis exornat. Narraunt qui inde uenere Lusitani, noctibus deinceps circiter quinq; Reginam cœli ea ipsa specie quam tabula ostendebat, diuina circumfusam luce, suauiq; splendore fulgentem, augustissimo simul ac iucundissimo aspectu, dormitanti Regi assistisse. quod ille manè matri narrabat, rei nouitate vehementer attonitus, itemque Lusitanis, qui statim id Consaluo renuntiabant. Postremò Rex Consaluum ipsum acceffit, ait se mirũ in modũ angĩ, quod sermone Reginæ eius quæ secũ singulis noctibus loqueretur, non intelligeret. Cui Consalvus cum eã esse linguam diuinã dixisset, quam nemo nosset, nisi qui sacrosanctis eius Reginæ filij legibus pareret, quippe qui Deus esset, generisq; totius humani redemptor; Rex in præsentia quidẽ, si minus uerbis, vultu certe ac significatione se Christianũ uelle fieri ostendit: bidui deinde spatio interiecto, per Antoniũ Caiadum Consaluo apertè denuntiat, certum esse sibi matriq; Christiana sacra suscipere: proinde ad se baptizandum quamprimũ ueniret. Consaluo tamen dies aliquot supersedere satius uisum, dum Rex Christianæ fidei præceptis ac rudimentis imbuitur, qui tunc, cum satis iam operam dedisse uideretur, quinto circiter & uigesimo post aduentũ suum die Consaluus Regem simul & matrem non sine solenni pōpa & gratulatione baptizat, Regi, Sebastiani; matri, Marię nomen est intituũ. Eo ipso die Rex Consaluo, quoniã aurũ respueret, boues centum; donauit: ille ad Antonium Caiadum miserat, ut in frustra dissecti distribuere in pauperes. Quã liberalitatem ac beneficentiã populus ingenti cũ admir-

in murmuracione suspexit. Regem imitati receperunt
 regni proceribus, Christo sese pariter addixerunt
 quam à Consaluo latere discedebat. adferebantur
 na Consaluo: lac, oua, butyrum, hœdi, aliaque de
 quæ ille nec aliud genus carnis omnino gustabo
 dumtaxat milio quodam exiguo, herbisq; & sp
 bus victitans pomis. Iamq; spectata vita morum
 ctimonia studioq; salutaris humanæ, tantam sibi
 rû infimorumque beneuolentiâ conciliauerat, tam
 in omnium animis effecerat motus, ut in Christi
 ligionem vniuersa multitudo videretur incumbere
 à Mahometanis quattuor potentibus & callidis
 apud Regem gratiosis, Consaluo parantur insidie
 Etor conspirationis Mosambicanus Minguamus
 superstitionis antistes, siue, ut ipsi appellant, Caca
 Regi partim coram ipsi, partim per idoneum
 tium valde sibi dolere demonstrant, quod tam
 tis regniq; discrimen vitò se ipse demiserit. Consaluo
 cui tantû fidei & honoris habeat, missu Promog
 tenaq; Sophalæ regulorum, ad explorandum Reg
 tum, sollicitandosq; ad defectionem populat
 aduenisse, ut motibus excitatis ipsi deinde infest
 tu subsequuti, Regem opprimant. Addunt insu
 losa portenta, Consaluum magum esse retent
 nium, & sagacissimum, varia veneficia ac medic
 fecum atuiisse ad incolarum animos occupand
 gemq; mactandum. quicumque caput suû aqua
 di paterentur, conceptis præsertim verbis Lang
 (sic enim Luliranos vocant) à Consaluo pro
 confestim volentes nolentes in eius potestatem
 id ipsum alibi contigisse. proinde videret etiam
 tiam Rex quò progredetur, cui se suaque circ
 Consaluum abire permittat incolumem, fore
 mutuis inter se cædibus amantes atque symp
 randum in modum grassentur atque concurrant
 alijque mendacijs onerato Regi, adolecti præ
 ac matri, facillè persuasum est, ut Consaluum pro
 que tempore interficiendû curarent. Nec diu

etuperant, clandestinis agitara colloquijs; cum ad Antonium Caiadum Consaluuus, haud ignaro (inquit) mihi, nec imparato, mors instat ab Rege. Caiado autem ita incredibilis vis res, vt subridens prorsus negaret. iamque dies aduenerat necis, vel vitæ potius, qui dies natalis erat idem D. Susannæ Virginis martyrisque: Consaluuus ab Antonio magnopere petit, vt Lusitanos duos tresve ad se festim accersat. Confessionem (inquit) illorum tuamque simul excipere, & sacra Eucharistia hodierno die recere vos omnino constitui: nec enim postea poterit. Hos ille dum absentes euocat, Consaluuus ad meridiem vsque præstolatus, cum non adessent, consecratis consumpsit hostias duas: factisque eodem die Christianis circiter quinquaginta, vestem ad corporis cultum, rosaria ad precandum diuisit. Lusitanos verò sub vesperam redeuntes, confessionis Sacramento, quoniam Eucharistia non licebat, purgatos, mira vultus hilaritate animique tranquillitate animabat inscios quid ille conditum haberet in animo, si idem sacrorum apparatus dat in ædes Antonij deferendum. ipse linteatus cum effigie Christi ad Crucem affixi, domi remansit, reuertentique rursus Caiado, pectus hominis manu leniter apprehendens, Antoni Caiade (inquit) profectò paratior ad mortem obeundam ego sum, quam ipsimet inimici ad inferendam: Regi autem ac matri libenter ignosco. Mahometanorum quippe artificijs ac dolis inducti sunt. Hæc ille serena facie atque hilari cum dixisset, Antonius ab eo digressus, tamen vix fieri posse putabat, vt Rex tam nefario scelere sese obstringeret; tamē, quoniam ex recenti quodā sermone, eius animum exulceratū, cōtra quam existimasset, offenderat; famulos duos ad Consaluum custodiendū ea nocte misit, à quibus ea quæ sequuntur, accepta sunt: Consaluum, cum secus diuersorium in teca ad multā noctē, quasi è corporis custodia exire genti mora nimis longa videretur, ita citatis gressibus ambulasset, oculis semper intētis in cælū, manibus modò sublati ad sidera, modò Crucis in figuram extensis, dum ex intimo corde suspiria; suū deniq; tuguriū subiisse, f 2

fusis

fufisque precibus coram Christi signo, quod vniuersi illi supererat; in arundineum stratū decubuisse. Num incidisse iustorū: id enim ex insidijs conspicui lites octo circiter, illic irrumpunt: in ijs barbarus nomine Mocrumes, qui saepe cum Confaluo certum inierat, iacentis pectus opprimit infidens, inde pedibus & brachijs, humo tollit alij quatuor reliqui collo iniiciunt funem, quo vtrinque addit. Confalvus expressam ex ore naribusque magnam sanguinis copiam effudit, & spiritum simul Domino tradit. Tum verò Christi simulacro sacrilegis manibus minuto, defuncti corpus recte ligatum, attrahunt interfectores in præterfluentem Monsengessam, ut ne videlicet (quod Mahometani confinxerant) verum ipsum tam malefici hominis sub dio relictum verum sui tabe cunctos inficeret. Hunc habuit exitus peris salui legatio: quo sublato, Rex eadem saevitia peris Christianos pariter quinquaginta, quos ille extremum suo pepererat, magistri donis exutos iubet occidi. Quamulaturque cognitum est, regni proceres, quos Enos vocant, rei atrocitate permoti consensu ad eum accesserunt, & si hominibus (inquiunt) hinc mors idcirco debita, quod aquam infundi captiuis suis à Confaluo deberint; eadem & omnium nostrum, & verò tua causa causa Rex est: omnibus vno eodem leto occumbent. Qua denuntiatione repressus Regis furor, cum alij tulum resedisset, cum biduo post Lusitani quatuor ueniunt, docent quàm graui scelere sese obligatos, terrores insuper addunt, non Deum modò innoxios innocentissimi viri necem debitis poenis, sed eosmet ipsos nobilissimi, bello atque armis victores. Quia Rex diligenter excusare sese, culpam in suis consensu pulsoresque reijcere, magnum perpetrati facinorosum lozem ostendere, denique vt factis verba confirmarent, è quattuor consiliarijs duos confessim interfecit, reliqui duo, quorum alter fuit princeps nebrarum, alij Minguames, rem odorati, mature diffugerant, quos nec men quod summa diligētia conquirebantur, neque

euasuri potentissimi Regis manus existimabantur. Hisce rebus perlatis in Indiam, Antonius Quadrius noster, id ipsum vehementer optante Prorege, idoneam nauigandi tempestatem expectabat, vt Socios aliquot Manomotapam mitteret ad cæpta promouenda, quæ felicem omnino progressum habitura sperabant, eius Ecclesiæ fundamentis tam innocenti castoque sanguine positis.

Nobis interea, carissimi fratres, omni cultu & obsequio propitiandus est Dominus; ac præter cæteros ipse quoque Sylueria suffragator adhibendus, vt pari spiritus ardore succensi, deuotas Christo animas, Dei gloriæ & saluæ hominū causa tandē aliquando fundamus. Goæ.

G A S P A R I S V I L E læ ad Socios.

Nno superiore, Cosmi Turriani missu, è Bungo discessurus Meacum, de mea protectione feci vos per litteras certiores. Nunc, quoniam id fore vobis gratum atque iucundum existimo; ea persequar, quæ mihi ex eo tempore contigerunt: vt cum Deo Domino

gratias agatis, tum fratrem hunc vestrum à vestra cōsuetudine tanto locorum interuallo disiunctum, supplicationibus vestris a diuandam intelligatis.

Anno igitur à Virginis partu MDLIX. comite Christiano Iaponio, Laurentio nomine, probo iuvene, & linguæ huius rerumque peritissimo, nauigium ethnicorū conscendimus: iter autem nostrum (quod facile iudicari potuit) aduersarius multis rationibus impedire conatus est. primum enim ipso nauigationis initio, tanta repente malicia ac tranquillitas exstitit, vt nauis loco moveri non posset. Tum barbari vt muneribus pacem venturamque à Dijs obtinerent, stipem singillatim à vestribus corrogare cæperunt. Vbi ad me ventum est, negaui me vnus Dei conditoris cœli terræque cultorē, in quo spes meas omnes haberem repositas, quidquam in ipso-
rum

rum delubra collaturum. quo illi responso adto re-
 ducunt, vt eius incommodi causam apud me redderent.
 ac proinde me in mare proijciendum esse affirmant.
 Hic nos ad Deum mente animoque conuersi: cuius
 neficio inflari vela manè postridie cæpta sunt. Sed
 aliquot passuum millia processissemus, aduerso
 rursus retenti, quatrduum stare coacti sumus. Tum
 rō barbari planè in nos causam eius rei confere, et
 bisque & significationibus conceptram iram ostendit,
 quæ tamen Domino miserante cohibita est. Denique
 portum quendam delati, ibique decem dies temperate
 coacti subsistere, communi sententia decreuerunt,
 quaquam nos secum ex eo loco auhendos: & ipso
 que nauarcho in eam sententiam adducto, nos ad
 dere coegerunt: quem tamen, cum aliam nauem
 lam in eo portu offendissem, precibus placarum, et
 omnibus perpuli, vt me ultra eum locum passuum
 & triginta millia deferret. Et quoniam nauarcho
 us progrediendum nō erat; barbari circū naues quæ
 in eo portu erant circumcursare statim incipiunt.
 bernatoribus aperte denuntiare, si prosperam nauem
 uigationem, nos omnino reijciant: ita cunctis die-
 bus, nos in littore sumus relictī: sed paulo post ali-
 alio confestim nauigio appulso, tam feliciter nauigau-
 mus, vt portum citius ijs qui ante nos soluerant, uen-
 iam aliquot eorum in piratas incidissent) sine vili
 culo tenuerimus. Tum denuo instare barbari, & nau-
 larijs persuadere conati sunt, ne porro nos ad tri-
 caium ueherent: sed frustra. etenim incolumes
 nimus quarto Idus Sextileis: qui dies quoniam
 Laurentio erat sacer, ipsum Christi martyrem, quæ-
 tionis parronum asciumus. est autem vrbs Sura
 ampla, plurimisque ac pecuniosis mercatoribus
 sima, suisque legibus ac moribus more Veneto
 tur. Hic nos ex itinere aliquantulum recreati,
 contendimus Frenojam, ab vrbe Meaco passuum
 bus decem & octo. mons autem est permag-
 tur à Bonzijs, & caput est regni, ad cuius

cus plenus piscium, passuū nonaginta millia in longitu-
dinem, vnum & viginti in latitudinem colligens, quem
multi confluentes efficiunt amnes. in eius litore locus
est ad montem pertinens cœnobijs plus quingētis visen-
dus, multis alijs bellorū iniuria deletis, quæ quondā tri-
um millium & trecentorum summam impleisse dicun-
tur. Hæc autem cœnobia Bonzij variarum habent secta-
rum, bipedum superbissimi: ac ceteri quoque montis in-
colæ ad literas natura propensi videntur, in quibus (vt
opinor) excelleret, si se ad Christianam religionem ad-
iungerent. ijs nos Euangelij lumen inferre conati, nihil
profecimus, & nemo nobis aures, præter senem quen-
dam Bonziū, dedit: cui, & simul discipulis eius aliquot,
demonstrauimus vnum esse Deū opificē rerū omnium,
animosque hominum esse immortales. tum ille mihi in
aurem insufurrans, orationem meam, quamuis placitis
Iaponiorum aduersaretur, planè sibi probari dixit, &
præsertim quæ de animorum æternitate à me fuerant
disputata: sed quominus Christi sacra susceperet, se Bon-
ziorum metu, capitisque periculo deterreri. vbi igitur
frustra nos laborare intelleximus, inde profecti, paucis
diebus Meacum hyeme tum incunte peruenimus: est
autem vrbs perampla, tametsi maior olim fuisse tradi-
tur, cum esset eius longitudo passuū vnus & viginti mil-
lium, nouemque latitudo. Hanc montes editissimi cin-
gunt: quibus in imis ingentia vbique & opulenta cœno-
bia, atque ædificia antiqua cernuntur: quanquam seditio-
nibus & incendijs vnà cū ipsa vrbe, magna ex parte dis-
iecta & excisa; vt, quod nunc vrbs incolitur, præter ma-
gnificentiam tenuis quædam velut imago esse perhibeatur.
Regio est in primis frigida, partim ex copia niuium, par-
tim ex arborū cædaru inopia. Sterilis autem adeo, vt ra-
phanis, rapis, malis insanis, & leguminibus vulgo vescā-
tur. hæc autem ciuitas dicitur quondam religionæ ac lit-
teris floruisse: cuius rei argumentū etiā illud afferunt, quod
ex eadē vrbe montesq; omnes Iaponiorum sectæ mana-
uerint, quarū principes ac magistri in his locis sibi in hoc
vsq; tēpus sedes ac domicilia collocarunt. Meaci igitur,

conducto hospitio, cum nemo ferè ad nos
 adhuc, & obscuros audiendos accederet, mihi facillime
 existimaui, vt primum omnium Regem siue Imperato-
 rem honoris causa inuiserè, vt eo beneuolo, propo-
 yteremur: deinde sumpta Cruce, in mediâ viam ex-
 bus prodiens Christû palâ predicare institui, quas ac-
 ces ingens continuo populi multitudo conueniens
 rum nouarû studio, alij etiam cauillandi atq; irritandi
 Quorum interrogationibus cum ita Deo accuratè
 sponderetur à nobis, vt ipsorum rationes placè
 ri ac refutari cōstaret; aduentus nostri fama totis
 ita peruasit, vt omnium sermone celebraretur: quod
 improbaretur nostra doctrina, partim etiam de
 aliquos inueniret. Bonzij quidem furentes circū-
 sare vicos, plebem in nos incitare, Euangelium
 maledictisque proscindere, falsis etiam rebus
 ri, nos carnes humanas vorare, repertaq; domi-
 ossa cadauerum: alij denique nos hominum sper-
 monas dicere: hortari etiam vicinos, vt nos
 lerent: adium verò domino exprobrare, quòd nos
 is tectis morari pateretur: qui ipsorû dictis impu-
 hi renuntiarî iussit, vt confestim migrarem: cum
 tus quòd me recipere, haud ita continuo parati-
 cto gladio in me impetum fecit, quamuis intell-
 me occidisset, se vel patrijs legibus capite pun-
 vel eius ignominia vitandæ causa, mortem
 more sibi vltè esse oppetendam. Ac meus quæ-
 tum esset animi sensus ac status, cum impend-
 hi è barbari manibus ensẽ aspicerem, existimaui
 stis ipsi. Et sanè mihi affirmanti credite fratres, pro-
 tum interesse, vtrû quis mortem apud se tacitus
 tur & cogitet, an oblatam sibi propius intueatur
 nat. Ego me (ad quem enim confugerem?) Deo
 tum cōmendauî ac tradidi, cum vna me res cõ-
 re solaretur, quòd inter eos terrores minasq; v-
 in hac vrbe, quæ omniû Iaponicarû superfluitas
 rens, disseminari & crescere intelligerè. Eo partim
 functus, cum iâ aliquot Christianos fecisset,

furori cōcedere, & in alias ardes migrare constitui, quas nobis vini propola quidam exhibuit perincommodas. quippe quæ Ianuario mense in magna niuium copia, frigidibus maximis, & parietibus, & omni alio munito carerent. Hic nos maiore etiam animo ceptis institimus, Dei beneficio parati, vitā, si opus esset, in Christiana causa profunderē, iamque & è ciuibus plures, & è paganis permulti Christo nomina dare non dubitabāt, quamuis ob id ipsum vulgo despicerentur; & Bonziz, quamuis aliqua ex parte placati, nondum tamen calumnijs ac maledictis nos lacerare desisterent, quinimmo ne vipsiam consistere nobis liceret, communi consilio emptores ab eius taberna qui domum nobis locauerat, auocare ceperunt: quo ille permotus incommodo, sapius egit mecum, vt inde migrarem: sed tamen solitudinem nostram miseratus, quod nullus præterea foret nobis in vrbe locus, tres menses de habitatione commoda rececit. quo temporis spatio multa frigidis, laboris, valerdinis incommoda non solum æquo, sed etiam libenti animo (Domino auxiliante) pertulimus. Iamque æstas appetebat, cum Regem rursus adiuius, vt nobis in vrbe tutò manendi faceret potestatem ac, tametsi obretatores non desuere, feliciter tamen diploma statim abulimus, mortis proposita pœna, si quis nos aut iniuria affecisset, aut quò minus suscepto munere fungeremur, impedire ausus esset. Ea re & iniquorum impetus retardati, & Christianorum numerus ita auctus est, vt necesse fuerit per ampla domo ad eam rem coempta tētam instruere, quò non Christiani solum, sed etiam thnici confluēbant. quorum alij se ad Ecclesiam aggregabant, alij cum verba nostra vehementer probarent, baptisimi tamen petitionem se differre dicebant, quoad res Christiana patesceret. Annum iam in opere verbamur, meliusque res ibat in dies, cum perpetuus ille hostis bonorum omnium, Bonzios, aliosque barbaros compulit, vt magna pecuniæ vi in commune collata mstratus corrumperent: qui muneribus deliniti in sceo lege nos summa cum ignominia exterminassent vti-
f 5 que.

que, nisi cognita re ethnicus quidam primarius, pri-
 nus, & nostram causam apud Regem agere solus,
 ète antequam domum nostram irrumperet, me
 me per nuntium monuisset, vt Bonziorum sicut
 præsencia declinarem, meque in arcem quandam
 ad sextum decimum lapidem ab vrbe, reciperem.
 filio à Christianis probato, magna eorum manu
 nocte ad arcem vsque deductus, fere quatuordecim
 Sed cum iam res postulare videretur, ne diuitias
 mus, Meacum occultè regressi, ad Christianum
 diuertimus. quo tempore varius erat de nobis
 populi rumor: cum alij iniuria, alij iure optu-
 pido pulsos dicerent. Christiani verò clam co-
 tes, quibuscunque rebus poterant, consolari
 re conabantur: quorum opera quatuor mensibus
 eijs impetratis, vt interea de nostra mansione
 fectione ageretur, in publicum magna omnium
 rum gratulatione prodiuimus, neque in tanta
 sacra ædes nobis est restituta. Quæ dum gentium
 Regem delatum est, contra ipsius edictum quam
 in nos Bonzij ac magistratus fuissent. quæ se
 multo nobis in posterum diligentius cauit. Sed
 verò fracti ac debilitati non modò nos vltra
 stiterunt, sed etiam facta iam nobis libera
 di potestate, nonnulli fauere visi sunt. ita, quæ
 um diabolus in nostram perniciem ceperat, rep-
 maximè nobis diuinitus profuit.

Restat vt nonnulla de superstitione, sacris
 tis attingam, vt ipsorū cecitate perspecta, cu-
 xè pro ipsis Dominū deprecemini. Primum de
 se concelebrant ludos quos vocant Gibon (gen
 minè significat) quod ij ludi homini sacri esse
 quorū eiusmodi est ratio. Primum in vrbis
 eūque collegia, describunt pegmata excogita
 daq; inde vbi festus dies aduenit, veluti ad
 populus coit. Agmè currus quindecim, vel
 dūt fericis pretiosisq; tapetibus cooperitis
 ti psallētes, vel tympana pulsāt, vel tibijs ca-

gulos aut curus hominib⁹ tricenis, aut quadragenis im-
pulsos sua quemq; artificū turba sectatur. Alia deinde se-
quitur vehicula hominib⁹ armatis instructa, fericis itē,
varijsq; priscarum rerū monumentis ornata. Hoc ordi-
ne pōpa delubrum prateruchitur, cuius delubri ea cele-
britas est: qua in re matutinū tempus omne cōsumitur.
Sub vesperā inde binæ lecticæ prodeūt: altera illius quē
colunt Dei, lecticarijs ita cōpositis, vt presentis numinis
pōdere valde fatigari premi q; videantur; alteram esse a-
runt amicæ cuiusdā ipsius. neq; ita multo post, tertia le-
ctica vxoris iustæ gestatur, cui simul ac maritus per nun-
tū significauerit se vnā cum pellice aduentare; lecticarij
stant huc atq; illuc lymphati discurrunt, itaque vxoris
zeletpiam infaniamque significant. Hic populus ma-
gna edit signa doloris, atq; mœstitiæ: plorant multi, mul-
tisque ad consolandum Deæ animum positis genibus
eam supplices venerantur, denique lecticæ coniunctę ad
phanū redeunt: atque ita ludis finis imponitur.

Neque ille minus miserabilis error est. Eodem Au-
gusto mente biduum tribuunt colendis Manibus mor-
tuoꝝ. sub imminentem noctem in ædium foribus
lampadas multas accendunt vario genere picturæ, &
ornatu: inde urbem tota nocte perambulant, alij religio-
nis, alij etiam spectandi causa: magna etiam populi vis,
nam a duesperasceit, ex vrbe, aduentantibus (vt ipsi videri
et opinantur) suorū Manibus obuiā prodit. Vbi quen-
tā ad locum peruentum est, quo loco eos sibi occurrere
sōtratur; humanis primū verbis excipiunt: Felix (in-
nuunt) faustusque sit vester aduetus. Iā diu aspectus ve-
stri fructu caruimus: cōsidete parumper, ciboq; vos ex-
imicis defatigatione reficite. Tum oryzam, poma, & a-
pponunt cibos: quibus ea per inopiā non licet, ij a-
tā calidam secū afferunt: ibique totam horam morati,
quasi finē epularum expectent, precibus eos in suas do-
mos inuitant, aiuntque præcedere se, domus instruendæ
palla, parandi q; conuiuij. Vt biduū illud affluxit, accē-
sionalib⁹ oppido plebs egreditur, lumina discēdētibus
referens, ne scilicet in tenebris offendāt, aut quopiā in-
cur-

currant: inde in urbem reuersi, ad ium tecta lapidibus diligenter excutiunt, ne qui forte ex Mambus nimirum aliquod sibi metuunt damnatum remanserint: tamen eos miserantur nonnulli, quos uulos dicant esse, & si forte eos in itinere imber ferit, extingui misellos. Interrogati Iaponij, cur illud præbeant, respondent, eos ad paradysum celesium suum, qui abest leucarum decies milles millena quod iter nos minus quam triennio conficiat, esse uia, recolligendarum uirium causa huc diuertunt eos etiam dies omnia sepulera diligenter purgant: zij autem uidelicet regnant; nemo est enim rebus quamuis exigua, quin ad expiandos ritus suos uent, Bonzijs munus aliquod afferat. Videus fratres carissimi huius gentis errores, & tenebras, in quibus ret adeo pertinaciter, ut eam inde agere admodum ruas. Obsecrate Domium, ut eos pro sua bonitate uertat.

Ad hæc, alios etiam agunt celebri cum certaminibus mensis Martio sanè detestabiles. Conueniunt meridie quibuscunque libuerit, armati, decem suorum imaginibus picti humeros. tum duas in armis, pueri primùm lapidibus, deinde ceteri legiones felopis, mox contis, postremò gladijs dimicant. pugna semper ferè nonnulli desiderantur, cum uulnerati discedunt, omnibus qui in eo prælio uiam occiderint, aut plagis affecerint, in purgatione posita. omnino bellicosa est natio. hoc ipse natio hæc est oblectatio: militibusque pro numero uirtute capium, quæ ex hostibus caesa retulerunt, persoluuntur.

Dæmon autem tanto apud hosce miseris in honore est, ut ei magnificentissima phana extruantur, quibus horribili specie sese identidem offertus. cum adoratur à populo, tum præsertim in monte Iaponia, in quo fuisse quondam aiunt cenobiorum habitum, quamuis nunc minus multa uisantur: quorum cum in primis opulentum, & confluenti omnium

multitudine vsque adeo celebre, vt cum Reges bella gesturi ingentem auri vim ei delubro voueant, & victoria parta persoluant; tum infima quoque plebs in suis difficultatibus atque periculis eodem auxilij causa con fugiat. quibus dæmon per quietem apparens persuadet, se ipsorum religione placatum, eos è periculo eripuisse, perindeque ijs cætera in posterum cessura, vt ipsum ritè negligerue coluerint. quibus ille artificijs ita impetum in has gentes exercet, vt magnopere metuatur, ob seruetur, denique adoretur ab omnibus.

Ille quoque deplorandus hominum error est. Bonzium quendam Combadaxi nomine, ante octingentos annos serunt in hac vrbe versatum: quem equidem existimo hominis forma dæmonem fuisse: adeo nefaria scelera ab eo excogitata, cæterisque demonstrata narratur. hunc tradunt deducere stellas è cælo, & futura prædicere solitum: inuentorem etiam litterarum fuisse, quibus Japonij vtuntur, sibi que multa eaque magnifica tēpla edificari iussisse, extremaque iam ætate subterrancū sibi effodit specum, in quem vitrò se condidit, cum diceret, se iam vitæ huius satietate teneri, & in eo specu vitam velle quiescere ad annorum decies millies millena millia. quo tempore fore, vt magaus quidam in Japonie doctor existeret, seque tum in lucem hanc esse reuerturum: eo sermone habito, se intra specum obturato oratio occludi imperasse. magnum est eius vbique nomen, & viuere etiamnum creditur, multisque se per vitam offert, & ab eo pleriq; suppliciter opem implorant. miseretaria verò illius diei solennia, quo die sese in specum abdidit, mirum quanta remotarum etiam nationum frequentia celebrentur.

Alij præterea alijs ætati bus fuere tres vel quattuor Bonzium summa eruditionis existimatione, quibus item magnos honores habentur: sed vni præsertim, quem ante annum trigessimum vixisse perhibent, auctorem sectæ eius, cum Icoxos vocant: magna apud plebem auctoritate: sectæ Bonzium semper cum imperio præsidet, flagitijsque palam turpiter deditus. quem plebs nihil-

hilo minus tanta pietate, ac veneratione prosequatur
 cum si modo aspexerit, vim lacrymarum profundius
 uique se admisis noxis ab eo suppliciter petat. et
 tum pecuniæ deferunt, vt magnam Iaponicorum
 tiarum partem vnus obtineat. Festos vero eius die
 tannis ita conferta populi multitudo concelebrat
 ipso coenobij aditu, cum fores aperiantur, obortus
 semper intereant: quibuscum ita præclare agi
 vt nonnulli religionis causa sese pedibus iterum
 vltro calcados necandosque subferant. Nocturnam
 oratio de laudibus eius dum habetur, tanta ad
 comploratio oritur, vt si publicè magnum aliquod
 commodum ac vulnus esset acceptum.

Magna est etiam sanctitatis opinio Bonij
 qui ante quingentesimum annum floruisse
 Foquexanæ familiæ princeps fuisse.

Hactenus de rebus Meacensibus. venio ad Sacaium
 Ego Sacaium Cosmi iussu Meaco me conuocatum
 in præsentia: quam urbem, cum ex concursu
 ad nos audiendos (quorum aliqui iam baptizati
 latam nobis animarum segetem allaturam
 copiosissima ac munitissima est, tutum nobis in
 tibus bellicis perfugium fore confidimus.

Multa vidi post meum aduentum memorata
 è quibus ne longior sim, vnum duntaxat exponam
 lio mense festum diem agunt Daimagini, quæ
 lenti sanctitate virum, asseclam aiunt fuisse qui
 dam Imperatoris. hunc Sacaiani adorant, tenent
 pluribus ei dicatis, & ludos eiusmodi faciunt.
 meridianis viam vrbis longam ad passus duodecim
 uersis vtrinque signis ac tabulatis obsequuntur, ne
 trospicere liceat: tum magna hominum multitudine
 tribus passuum millibus eò contendit. in primo
 idolum procedit equo infidens, stricta in genitricem
 pueris duobus deinceps comitantibus, quorum vnus
 cum eius & pharetrâ, alter accipitrem gerit. post
 tæ equitum turmæ certis insignibus distinctæ
 & magna præterea peditum vis, qui voto lætæ

tati obstrinxere; saltantesque concinunt, Xenzairaquu, Manzairaquu; hoc est annos mille voluptatis, mille millena illia gaudij. Hanc turbam Bonzij primùm candidati psallentes, deinde vniuersa nobilitas in equis mitrata, postremò quinque vel sex veneficæ magno mulierũ comitatu linteatæ sequuntur: extremum agmen claudunt ingentes armatorum copiæ ad excipiendam Daimogimi lecticam prodeuntes ad viam, quam clausam esse dicebamus. Lecticam verò ipsam inauratam lecticarij ferunt viginti, qui varias cantilenas velut intercalari quodã carmine concludunt, Xenzairaquu, Manzairaquu. Eandem simulatque profertur in publicum, iactata suppliciter stipe, alijsque similibus veneratur populus. Hanc ego superstitionem, & alias in hac vrbe conspexi, quas Dominus aliquando penitus abolere dignabitur. Meacum ad Natalem Domini cum Christianis egendum post menses quattuor cogitabam, vt mense Martio Sacaio denuo reuerterer, Christianamq; rem omni conatu fulcirem, quoad nobis supplementum isthinc in tanta operatorum inopia submittatur. Vos per Dominum obsecro fratres mihi carissimi, animum inducatis ad hanc prouinciã adeundam. Etenim si quod inquam tempus amplificandæ Catholicæ Ecclesiæ futuridoneum, nunc certè egregia sese præbet occasio. Iam hæc lingua haud sanè difficilis est, vtique ad intelligendum. patientia tantum, animiq; submissione opus est ad ea quæ Dominus permiserit, perferenda: quas ille cunctis pro sua benignitate profectò impertiet ijs, qui se colendæ vineæ sese alacri animo obtulerint. Quæ nos etiam atque etiam obsecramus, vt in animis vestris & omnium semper inhabitet. Sacaio.

xvi. Calend. Septemb.

MDLXII.

EX EPI.

Go in hac vrbe fratres mihi curam
operam nauo curandis agros,
Hospitali domo sunt; & simul
quindecim partim Iaponios, partim
tam Sinas, qui apud nos educantur,
eras & musicen doceo, quo maiorem
remonia cultuque sacra in polle
peragantur: quam rem ad conueni
nem barbarorum non mediocriter profuturam
fidimus. In his pueris duo numerantur, alter quatuordecim
cim, alter vndecim natus annos, tam excellens ingenium
præditi, vt id ætatis, Christianos concionibus in
lacrymas vsque permoueant. Sed maiore Colonus
rianus Meacum misit ad ædem sacram tuendam, ad
parem Vilelam in opere subleuandum: minor æque
remansit. Institutum nostrum in Iaponijs eruditissimum
iusmodi est. Ioannes Fernandus, qui bene iam Iaponice
ponice, edocendis neophytis primum operam dedit,
de certum in locum se confert, quod multi ad conueni
citandi & quærendi causa conueniunt, quibus
pondet; refutatque, cum opus est, errores ipsorum
sæpe numero bis in die. vertendis etiam Iaponice
sarijs quibusdam libris vacat, adhibitis ad eruditionem
nullis in eolis Christianis, vt versio purior, etiam
suauior sit: ex ijs qui Christiana disciplina in
aliqui sunt viri primarij, quorum vnus ante hunc
Bonziorum cœnobio cum potestate præfuit, etiam
nicis superstitionibus literisque appime veritas
Ad conciones, quæ singulis anni festis dantur,
Quadragesimam verò multo sapius habentur, quibus
suis & ratione lucti neglecta, tam alacriter emittuntur,
titat plebs, vt freno potius, quam calcaribus reguntur.
tum verò concionibus proficiatur, satis apparet, quod
pietate cultuque sacrorum, vel ex consuetudine

Christianorum beneuolentia, quam sanè augeti constat in dies. Hebdomada sacra diebus cum cætera solennia ritè sunt persoluta, tum verò quinta feria in cœna Domini, posteaquam pauperum pedes de more abluti sunt, agmen processit eorum, qui sese flagris cedebant: sequebantur tredecim pueri ornatu funebri, passionis Domini argumenta gestantes: ij suum quisque carmen elata voce tanto cum animi sensu pronuntiauerunt, ut nemo omnium, quotquot erant in templo, lacrymas tenere potuerit. Paschali autem die Dominico, historiæ quædam è sacris litteris adæ sunt: ut exitus Israelitici populi ex Aegypto, specie rubri maris in vestibulo templi machinationibus artificiosis exhibita, quæ transitum Israelitis præberet, ingressum autem Pharaonem vnà cum exercitu obrueret. Ionæ quoque Prophetæ casus, aliaq; similia spectacula edita sunt. supplicationibus absolutis, dialogus publicè est habitus, in quo superiorum dierum ex morte Domini luctus atque mœstitia cū Paschalis celebritatis lætitia & gratulatione cõferebatur: quibus rebus mirum quanta voluptate affecti fuerint Christiani. Atque iam ante, ipsis quoque Natalis Domini ferijs, orbis terrarum totius inundationem, custodias Loth, Abrahami victoriam, denique pastorum aduentum ad oppidum Bethleem, sermonesque cum Virgine Dei matre habitos ita ad viuum effinerrant, non modò ut spectatores, sed actores etiam ipsæ intima animi dulcedine collacrymarentur. Atque hæc de rebus Bungenlibus.

Nunc de cæteris Iaponis partibus pauca complectar. Gaspar Vilela Meaco Sacaium profectus primarij cuiusdam viri precibus inuitatu, non solum peramantur ab eo acceptus est, sed etiam eiusdem benignitate impetruque templum ædificauit, quo populus ad Euangelium conueniret: statimque consistit operæ fructus, nonnullis ad Baptismum adductis, in ijs adolescente filio eius, apud quem Gaspar diuerterat, præsertim indole puero, qui tam illustria virtutis ac pietatis

tatis dedit indicia, vt eius opera parentes
 sius, fratremque natu maiorem, qui iam ad
 Christianam valde se propensum ostendit, ad
 Dei aggregatum iri Domino fauente speremus
 rum hunc Gaspar deinde, parentibus non inu-
 nimirum adol. scentulus precibus vicerat, in
 misit, vbi quid egerit, è Ludouici Almeida quibus
 gnoscetis

Quod ad Amangutianam Ecclesiam pertinet,
 iam diu nobis iustrare non licuit, morem
 sibi à Cosmo tradita Christianos studiosè
 nouimus. Dominicis diebus in templum sacra-
 picta, quam cò misit Cosmus, ornatum, seque
 ueniunt: atque vbi Deum rite precati sunt, vnde
 ex Catechismo Iaponicè scripto nonnulla
 quibus deinde disserunt inter se.

Habent etiam quosdam quasi œconomos
 pauperibus subleuandis pecunia, quæ tum ad
 tum ad curanda Christianorum funera in
 confertur. Aliqui etiam in Bungum ad Confessio-
 & audiendum verbum Dei se conferunt. cum
 Cosmus, quoniam per operarios non potest
 litteras consolari & confirmare non desinit.

De Firandensibus autem rebus illud accepit
 gem hoc anno se denuò Christianis æquam
 pisse, templique exstruendi iam nunc illis
 fecisse cò fortasse consilio, vt cum Cosmo
 redeat, & hac ratione cum Lusitanis fœdus
 renouet: quorum sibi amicitia, atque
 quam sit fructuosum, vt clarius desideranda
 uem eorum, superioribus diebus Firandum
 & Cosmo, & Lusitano viro nobili, qui tum
 natio versabatur, nauarchi eius auunculo
 eiendum, vt in alias oras auerterent. Ignis
 testate ab Rege Bungensi quamuis ægrotante
 Cosmi valetudine atque incolumitate sollicito
 dum vterque profecti sunt. Funarij autem, vbi
 nis auditum est, Cosmum profectum

tet continuo ad eum venire ceperunt, parentem il-
 lum atque pastorem agnoscere, manibus hi, illi etiam
 humi prostrati, pedibus oscula figere: quibus Cosmus
 exposuit, quam iustus de causis iter illud ingrederetur,
 & simul mandauit, vt vicarijs, donec rediret (quod pro-
 pedem erat futurum) diligenter obtemperarent: atque
 in ab eis digressus est, multis cum viris, mulieribus, pue-
 ris magno cum luctu ac mœrore extra oppidum profe-
 quentibus, quo absente, cum barbari se in templum no-
 strum insolenter inferrent, ea re cognita Rex misit è fa-
 miliaribus suis, qui templum assidue custodirent, & in-
 vincula abriperent, si quis in eum locum se contume-
 lose gessisset: atque eiusdem praesidij negotium duo-
 bus etiam primarijs ciuibus dedit, in ea vicinitate ha-
 bitantibus. In ipso autem itinere labores atque pericula
 Cosmo non defuere: tertio quippe die in latronum
 insidias incidit, quorum vnus intentum iam arcum
 in Colmi pectus non sine magno eius vitæ discrimi-
 ne obuenerat, cum ex ipsius comitibus quidam ante
 sagittam emissam, adductas arcus habenas præcidit.
 Frandiam autem magna cum gratulatione à Lusitanis ex-
 ceptus, qui nauis vexilla sustulerant, & tormentorum
 strepitu lætitiã significauerant, in ædiculam diuersã
 Ludouico Almeida raptim, dum templum ædifica-
 torum, extructam: vbi cum ceteros Christianos, cognito
 Colmi aduentu terra ac mari undique confluentes,
 cum nauas ipsos Lusitanos admissis noxis per confes-
 sionem absoluit, isdemque facile persuasit, vt cum one-
 ra ex eo portu discederent. Hæc habui de Iaponen-
 sum rerum progressu quæ scriberem. Vos Domi-
 num precari assidue insistite fratres, vt nos ido-
 neos veritatis Euangelicæ præcones effi-
 ciat. e Bungo. v. Idus Octobris.
 MDLXII.

Nno superiore cum Ecclesijs
Firandi, alijsque Iustratis in
agro us exituere redijisset, vi
e morbo conualui, de tota per
one mea feci vos per litteras
quas quoniam vobis esse grat
go, pergam ea scribere, que qu
ijs locis euenere, in quibus m

ri ex eo tempore contigit: nam cætera ex alio
ris cognoscetis.

Firandi erat Christianus quidam quintum
& sexagesimum agens annum, scriba Regis
ille apud se in honore habebat, liberaliterq
is igitur Christianus cum animaduertere se
ta exitum appropinquare; susceptas in vira
tura Confessione delere; & (quoniam nullos
cerdos) Bungum vel cum Regis offensione, p
rei familiaris petere omnino constituit. rem
vixore communicat; quæ (vt erat præstan
pietate mulier) consilium vehementer proba
solummodo monuit, vt quàm occultissime
in se Regis iracundiam prouocaret. Quocir
Christianus intempesta nocte confidens
iter intendit: cuius discessu postmodum
parum quod eius opera admodum indige
quod se inconsulto iuuitoque abisset, n
gio statim instructo, misit qui hominem
tur. Iamque magno suo bono è finibus
regni in Regali cuiusdam diuionem euas
uenientibus qui ad eum capiendum missi
iussu, cui cum Firandensi rege amicitia
eodem Rege postulante oppressus, & in car
ditus est. Firandi vbi cognitum est illum
nec tamen vt rediret vilo pacto adduci pot
ad eum Rex cognatos ipsius nonnullos, qui ad

contarentur: sed vxor contrà per litteras ei suasit à sus-
 cepto iniret nequaquam desisteret, bonoque animo ef-
 ferret, se laborum ipsius periculorumque breui consortem
 futuram. sed videlicet currentem incitabat. Cosmus au-
 tem vbi id rescit, egit cum Rege Bungi, vt Christianū
 ad regulo per litteras impetraret: quas qui pertulit lit-
 teras, offendit hominem magna in Deum fide, speque
 subnixam, de se ipso autem adeo demissè, maleque fen-
 ticatem, vt non modo qui in Bungum ad Confes-
 sionem incolumis perueniret, sed qui vlllo profus be-
 neficio afficeretur à Deo Domino nostro, se profus
 indignum affirmaret: tantoque in se ipsum odio erat
 incensus, vt ad quotidianas verberationes & precan-
 di assiduitatem, & alia quoque voluntaria supplicia ad-
 iungeret, tanta cum sui cognitione, vt precibus Chri-
 stiani, qui regiam epistolam attulerat, nequiverit ad-
 duci, quoquam vt de instituta vitæ austeritate remitte-
 ter. Denique solutus in Bungum agrè peruenit tanta
 animi sui cum voluptate, tantasque Deo gratias agens,
 vt rem verbis assequi nequeam. Cuius aduentus cum
 ad cetera multa profuit, tum ad Christianorum fi-
 dem ac spem in Domino, augendam. Eum Cosmus,
 quos alimus domi, institucendis præfecit, & pijs
 quibusdam libris in Iaponicum sermonem vertendis.
 argnum apparet in eo precandi studium, & caritas; &
 vt extrema sit iam ætate, vix vnquam cessantem repe-
 rit. Eum Dominus ad finem vsque conseruet.

Per idem tempus nobilis quædam mulier, prima-
 riæ vxor, ex familia regis Bungenfis, à dæmone
 perata, per campos tanto cum vlulatu, atque imperu fe-
 rat, vt à nemine contineri posset. Hanc sibi Cos-
 mus à Christiano quodam insigni viro commendatam
 se perducit, & in cubiculo publici valerudinarij, per
 suis custodibus adhibitis, collocari iussit. Et quoniam
 eam venerat mulier, se baptismi beneficio sanita-
 ta esse recepturam, habebatque mentis eius animi-
 teratio dilucida interualla; ijs opportunè Cosmus
 vsus ad eam Christianis præceptis ritè imbucendam,

quibus vt satis crudita visa est, in magna Chrestiana
 corona, eam Dominico die baptizare conuenit.
 mulier tum sanè quieta, sed cum primum capite
 aqua perfundi captum est, tanta repente vi se occu-
 clamoresque edidit ira magnos, vt omnes quos
 eramus, perterrefecerit. Tum Cosmus à quatuor
 apprehensam, teneri ad finem vique Baptismi
 uit: quo absoluto misera fractis viribus conuulsa
 famulorum manus in hospitale cubiculum est.
 Ex eo tempore nullum eiusmodi incommodum
 molestiam hucusque perpessa est. quare & Chrestianorum
 fides non mediocriter aucta, & manentia
 za permotus est, vt ab Rege petierit, sibi per eum
 Christiana sacra suscipere: quod ei Rex ita petenti
 terque permisit, vt diceret gratum sibi fore, si ea
 qua familia imitaretur itaque baptizatus
 beris, cognatis, & famulis, sanè quam in viciis
 ciunt. Ego interea vires è morbo collegeram.
 mensis Octobris initio misit me Cosmus
 Christianis domesticis vno, ad templa quinque
 varijs locis regni Banganis commode
 exstructa. mentem in eo itinere posui, multos
 zai ethnicos; Christianos autem docui, qui
 templa concelebrarent, sermonesque inter se
 ne sererent, si quando ad urbem venire non possent.
 dam etiam arcas defixis Crucibus Christianis
 turæ dicauimus: deniq; in singulis templis
 seu piaculare granum relictum cum codicibus
 scriptas grati indulgentias contineret. In
 mum reuersus, Cangoximam mense decembris
 profectionis causa fuit Emmanuelis Medice
 sex Lusitanis aduentus, qui vt per Confessionem
 tis sunt absoluti, Cosmum rogarunt etiam
 vt me Cangoximam ad hyemem ibi cum
 dam, Christianos visendos, & promulgandis
 Euangelium mitteret. id ipsum Regi quoque
 mano fore gratissimum, quippe qui meam
 voluntatem scriptis ad Prætorem Indiarum

que ad Antonium Quadrium eidem prouinciæ pro So-
 cietate Præpositum, ostendisset. è Bungo igitur (vt dice-
 bamus) profecti, gelu, & frigoribus maximis, quadri-
 duo ad mare peruenimus: cum semper, vbi sub vespe-
 ram constiteramus, verba de rebus diuinis ad incolas
 fecissemus. Inde solutis anchoris, inter nauigandum, ad
 uerbo vento in oppidum sanè frequens coacti descen-
 dere, cum spectaculi nouitate permota (nunquam enim
 Lusitanos antea viderant) magna hominum vis ad nos
 conuenisset, per eam occasionem eis Euangelium nun-
 tauimus: quo illi audito, obtupefacti, ad nos audien-
 dos iterum ac tertio redière, atque vniuersi pænè pro-
 fessi sunt, nisi Reguli metus obstaret, se Christo nomina
 libenter daturus, idque eo cum animi dolore sensuque,
 vt nos ad misericordiam prouocarent. Dixi me cum
 Regulo acturum (qui Bungensis Regis est stipendiari-
 us) vt cuilibet Christiano esse impunè liceret: eosque
 solutus vt potui, ex eo loco discessi. digressu meo la-
 crymæ nonnullis oborta, vt si diu mecum vixissent,
 apud quos non toto biduo fueram. ex quo facile iudi-
 care possitis, quanta sit huius gentis ad humanitatem,
 religionemque propensio. Angunem delati, & à Re-
 gulo peramanter excepti, vt primum opportunum
 est visum, de rebus diuinis, & animorum immorta-
 litate cum eo colloqui cœpimus: multisque sermo-
 nibus vitro citroque habitis, cum etiam familiæ
 partem à cœna ad audiendum accessisset, sera iam
 nocte ab Rege dimissi, nauarchum quendam Lusita-
 num sanè tempestinè conuenimus: cum enim nostra
 hortatione permotus, concubinam, ex qua duas susce-
 perat filias, iusta cū dote in matrimonio legitimo collo-
 casset, paucis post diebus est mortuus. Ex eo portu Ta-
 marim tendentibus, vbi Emmanuelis Mendozæ na-
 uis instatione erat, a ex itinere occurrit Hexandoni vi-
 ci principis, in edito monte posita, omnium quas in vita
 videre me memini, & loco & opere munitissima. quippe
 quam decem fere propugnacula cingunt, inter se non
 nisi ponte subdactili perita, magnoque intervallo di-

stantia, fossis ita profundis, ut despicentium cœli
 tudo caliginem offundat, perpetuo (ut aiunt) iocunditatis
 mentis exciso: quod equidem vix hominum manu
 poruisse crediderim, ibi cum Hexadoni uxorem
 tuordecim præterea Christianos multis iam anno-
 cis Xaverius Deo peperisset, mihi faciendum
 maui, ut me ad eos consolandos, confirmandos
 ferrem. qui me omnes, sed vxor præsertim Hexa-
 amicissimè acceptum, multa cum de Franco-
 rio, tum de Bungenli, Meacensi, cæterisque in
 constitutis Ecclesijs percontati, felicique ipsius
 gressu valde lætati sunt. me autem idcirco emittit
 viderunt, quod iam diu neminem omnino e
 nostra conspexerant. quo toto tempore inter
 in Christiana fide partim senis cuiusdam Chel-
 norati viri velut magistri familiæ studio, partim
 quibusdam miraculis diuina providentia
 Relictum sibi libellum descriptis Xaverii
 nijs, alijsque precandi formulis, æque ac factas
 as pia mulier admodum religiose custodiebat
 virtutis remedium. Etenim ægrotos compertis
 Hexandonum iam desperatum, corporibus
 imposuit libellus ille sanauerat. Nec minor
 nex traditum sibi ab eodem seruabat flagellum
 guli Christiani interdum (nec enim sapienter
 ille, veritus ne vsu nimio absumeretur) se
 fuerant, quod eam rem non solum animis
 iam corporis prodesse diuinitus intellexerat
 licet ipsa quam diximus, morbo grauissimo
 cum varia medicamenta frustra tentasset, ad
 gellum postremò confugiens; Francisci Xaverii
 tandum est, meritis continuo in pristina
 nem est restituta. cum omnibus igitur de
 familiariter colloquutus, ara etiam excussa
 rissimæ Virginis imagine pereleganti, quam
 cum attuleram; pueris nouem, in ijs duobus
 filijs Baptismo lustratis (quos iam senex ille
 dimētis imbuerat) incredibili eū coram

manè discessi, comiteque ab ipsis affatim instructus, atque pollicitus me in reditu, quindecim dies apud ipsos commoraturum. Cāgoximam simulatque peruenimus, Regem adiui confectum, eoque collaudato quod Euan- gelium in suo regno promulgari cuperet, multisq; præ- terea verbis habitis, petij vt liceret mihi in præsentia Ta- marim vsque ad Lusitanorum stationē excurrere. quod ille cum permisisset ea tamē conditione, vt auum ipsius ex itinere inuiserem; Tamarim tridui itinere, diuertentes ad Regis auum, ire perreximus, maxima niuium co- pia, quæ aciem oculorum rerunderet, viaque teterrima, occulis passim occurrentibus foueis, è quibus iumenta se læa græ admodum expedirent. In eo igitur portu, æ- grotis primum curatis, quorum ingens erat numerus partim læuitia frigorum, partim etiam cibariorum ino- pia; deinde ethnicis nouem, qui id ipsum à me diu mul- tumque contenderant, baptizatis: certo præterea nauis loco, ad forminarum tutelam de Iaponijs coemptarum (quas illi ex ora Sinarum aduexerant) custodibus binis appolitis; denique communi consilio indicta pecunia- ria multa, si quis temere iusurandum vsurpasset, (latè e- nim patebat hoc vitium) Cāgoximam redij, & concio- nes ad Christianos habere institui. nam ethnici veriti Bonziorum offensionem, ad nos venire non audebant: quod ego cum animaduertissem, cepi cōsiliū familia- ritatis, si quo modo possem, atque amicitia cum Bōzijs inuendæ, quò deinde populus ad nos maiore cum fidu- cia ventitaret. Erat in eo ordine vir quidam insignis, ma- gna etiam ante id sacerdotium existimatione, rum ve- ro & Regis ipsius consiliarius, & amplis cœnobijs tribus summa cum potestate præpositus. Hunc igitur adij, col- latio ad oculos curandos, quibus ipse laborabat, allato: quæ ille meo sanè quàm lætatus aduentu, sibi valde op- ortum fuisse dicebat, quæ Xauerius disputaret, cogno- scere; sed interpretem defuisse. Inde me multa de sum- mo rerum opifice, de immortalitate animorum, de tem- pestatū varietate, terræ tremoribus, pluuijs, alijsq; rebus cuiusmodi interrogans, magna sua cum voluptate to-

tam eam noctem apud se detinuit. Quibus ille sermo
 bus captus, cum ad me sæpe, alio item Bonzio cum
 ego vicissim ad illum familiariter venturam, eam
 doctrinam nostram tum apud alios, tum apud Regem
 ipsam ita collaudasset, vt Rex Xixona (hoc est Saxo-
 nem) publicè responderet, vel eo Regis testimonio,
 confirmata atq; illustri mea cum Bonzio consuetu-
 animati ethnici ad nos audiendos venire cœperunt.
 bus multos Deo adiuuante ad Christum adiun-
 In eo numero fuere primarij duo Regis ipsius cœ-
 quos catechismo institutos vnà cū vxoribus & par-
 milia (triginta quinq; in vniuersum fuere) baptizati
 quorum deinde omnium ope ac studio sacrum Deo
 mino templum exstructum est.

Rebus ita constitutis, per Christiani nuntium
 Hexandoni magnis precibus accessus, optimè
 Christianorum, tum etiam reliquorum studijs
 nopere expetentium deesse non potui: e quibus
 quinque primarij audito aliquoties Evangelio
 siam adscripti sunt: in ijs quidam adeo excellen-
 nio, vt in commentarium relatis ijs, quæ de me
 rat, librum confecerit exorsus ab ipso mundi
 vsque Christi Domini nostri in terras aduentum
 præcipue cruciatibus singillarim enumeratis, quæ
 lucubratiõ & hominibus illis, & alijs etiam popu-
 quos eam ego ipse deinde circumtulit, maiorem
 dum profuit. Idem iussus à me laponica quædam
 ra de Christiana religione describere, mandatum
 de arripuit, vt opus vniuersum (omnino folijs
 quinquaginta constabat) vnus dimidiatus
 tio absoluerit. Hunc ego, & Hexandoni filium
 ximum, quem Xauerius baptizauerat, doceri in
 plo cæteris Christianis præfeci, regula præterea
 in eo munere obeuando tenerent, quam quidam
 quibus otium suppetit, diligenter incubant,
 verò librarius ille quem dixi: qui quidem Christi-
 ctionibus, & commentationibus mirifice
 seque cum libro quem à me descripsi, in laudem

quæque legit ex eo secum identidem reputans, tanta voluptate perfunditur, quod ad hanc Dei rerumque celestium cognitionem perueniret, ut lacrymas præ gaudio continere non possit. Is ipse in Christianorum cœtu post Litanias publicè decantatas interrogatus à me quidnam esset facturus, si Rex ei diceret, Christiana sacra se deseras, quoniam ex meis popularibus es, meisque sumptibus victuras, responsum se dixit illico: Here, vis ne me in re sine fūco ac simulatione beneuolum? in re tua familiariter procuranda fidelem? vis me submissum? vis perferentem iniuriarum? vis denique in omnes elementem ac benignū? iube me esse Christianum: hæec enim virtutes omnes vna religio Christiana complectitur. Ac cæterorum quoque Christianorum (ad quorum numerum ibide alij septuaginta per eos dies accessere) egregia pietas, assiduū precandi studium, mirus inter se amor atque concordia cernitur; vna tantum res ipsorum animos vehementer angebat, quod d'Hexandonus communium memorum Ecclesiæ expers tam diu in Iaponica superstitione persisteret pro cuius conuersione cum preces ad Deum, & lacrymas cuncti, sed vxor ipsius præsertim quoti die funderent: tum ego eiusdem vxoris rogatu hominē adij, & ex eo quaesivi, cur veritatem sepe iam cognitam depositis Iaponiorum erroribus se qui negligeret. Tum ille Deum testatus Christianam religionem sibi planè probari, alioquin permitturum se nequaquam fuisse, ut eam familia sua tota susceperet; vna re quominus eos imitaretur, impediri se dixit, quod vereretur, ne grauius animum Regis offenderet: sperare se Deo propitio fore aliquando, ut Rege ipso libente, Christum, quem intimis sensibus adorabat, palam ac liberè profiteri posset, quo illius responso Christiani valdè lætati sunt. Inde cum rursus ad Cangoximanos venissem, Cosmi litteris per Christianum Bungensem ad me perlatis eo consilio sum reuocatus, ut ad Regem Vocoxiuræ proficisceret, qui nos in suū regnū liberalissimis conditionibus invitauerat: eum præter alia multa, & Lusitanis omnibus in eum portū commeatibus, quique cum ipsis negotia

con-

contraherent, in decennium ab omni portorio immu-
 tem se daturum esse promississet, & qui quid circa et
 ad passuum octoginta millia Cosmo obtulisset, ut
 eos fines ethnicus nemo ipsius iniussu habitare possit.
 Cangoxima igitur institutus qui Christiano gregem
 plurimum statis diebus aduocato, pastorem vice ac munus
 fungerentur, baptizatisq; ijs, qui iam ad id Sacramentum
 nei videbantur, ceteros quibus potui verbis summo
 tus: duos praesertim Bonzios illos, de quibus dicitur
 in discessu meo perquam studiosè Christo nominatim
 fitentes, in aliud tempus idcirco reieci, quod à curia
 Iaponico ritu Regis procerumq; funeribus, non tam
 ne se posse desistere diceret, eaq; re Christiana facta
 ipsi apud se taciti colerent, minimè pollutari abesse
 tur, denique à Christianis vario commatu perant
 instructus, & magna cum doloris amonitione
 ne dimissus, ad arcem Hexandoni (quae ab oppido
 goxima passuum abest decem & octo millia) discessit
 tur, biduum substiti, atq; inde incredibili Christiano
 lore ac gemitu, ipsis etià ex arce summa summo
 re me deducantibus, & quasi in eo salus omnium
 retur, ita me ut celeriter ad se redirem, enixe rogantibus
 conscendi, & decimo septimo die in Bungum magna
 strorum gratulatione perueni, atque inde venio
 Quintiles Vocoxiuram, qui locus ultra Iuanatam
 quattuor & viginti passuum millibus, discessit, quare
 veni, salutatis ex itinere Facatilibus (qui cum
 multumque Evangelio restitissent, bellis deinde
 miti ac velut subacti, diuinum semen libentius
 runt, bonamq; in primis virtutum frugem tulerunt)
 Vocoxiuram primum adij, qui me honorifice
 uiuio excepit, deinde cum eius ministro, qui Regem
 us nomine ad Cosmum litteras dederat, de re
 gere institui, cumque ille quaedam ex ijs quae
 lam nobis ultro detulerat, reuocaret, faciem demum
 istimaui, ut ad Cosmum scriberem, eique
 tegram referuarem. Ad portum igitur reuersus, de
 Christianos ex instituto adiuuandos incumbos,

nuntij persecuntur, quanto cum rei Christianæ adiuu-
to Damianus Iaponius familiaris noster excellenti pie-
tate virtuteque iuuenis, qui nuper Facatenſibus quoque
ſumma cum omnium admiratione operam nauarat e-
gregiã, in eo oppido verſaretur. nec ita multo poſt, que-
dam parantibus nobis, quæ ad Coſmum mitterentur,
ecce tibi repente aſſertur ipſum adſeſſe Coſmum. Primò
incredibilis viſa res: ea Coſmi ætas ac valetudo, ea diffi-
citas itinerum eſt; ſed vbi iam ad portũ applicuit, quan-
to gaudio affecti ſimus ſacili⁹ eſt vobis exiſtimare, quã
mihi ſcribere. is me conſeſſim ad Regem legauit, vt cum
eo rem omninò tranſigerem. quòd ego cum feciſſem ab-
latis etiam ſyngraphis, in Bũgum ipſius Coſmi iuſſu ad
epulas in ædibus noſtris (id enim ſemel in anno ſolenne
eſt) Regi Bungenſi parandas excurri: quòd ſecum ille fili-
um hæredem regni futurum meo rogatu cum proceri-
bus duxit. Cumque in eo conuiuio candidati pueri no-
ſtri domeſtici quattuor magna cum omnium delectatio-
ne ſolibus canerent, Regis filius menſa relicta ſeſe ad e-
quales ſuos hilariter ac feſtiuè recepit. puer ille, quidem,
ac pæne porius infans (annum quippe agit quintũ) ſed
in quo ſenſus animi ac ratio longè præcurrat ætatem. è
Bungo ruruſus Vocoxiuram reuerſus, qui locus à Chri-
ſtianis incolitur, habetque in monte ſummo Crucem,
euz eminus valdè conſpicitur, à Petro Barreto nauar-
cho Luſitano deſixam, quòd eodem loco tribus dein-
ceps diebus ſub veſperam, inſpectante ſe, alijsque com-
pluribus, ſublime in aère ſignum Crucis apparuiſſet.
Coſmum ſanctiſſimis (vt ſolet) occupationibus diſtri-
ctum offendi. Tanti ad eum Confeſſionis & Eucharistię
cauſa concuſus vndique Chriſtianorum fiebant, vt
omnis perturbatio vitandæ cauſa, riteni per vices
ordine ſibi ſuccedere iuberentur. quorum erat ita ma-
gna in Coſmum obſeruantia ac veneratio, vt coram
eo oculos attollere non auderent: tanta religio ac pie-
tas, vt in ſacris myſterijs obcundis, ac præſertim in cor-
pore Chriſti ſumendo, copiam lacrymarum effunderet:
ita denique animi virtus, ac probitas morum, vt barbari
ipſi

ipſi Chriſtianorum vite admiratione ſeſe colligunt. ſa-
 ſauiorem vltro diſciplinam induerent. Per coſmum
 catenſum Praefectus nauigium cum hominibus ſex-
 ginta ad Coſmum miſit rogatum, vt quoniam inter
 libris ſuis in praelio ſelopsis ſeti grauitate & grotan-
 tem illis ferre ne grauaretur. Fecit Coſmus, vt ſa-
 e domesticis noſtris adoleſcentem Iaponiū mittere
 rurgiae laude praſtantiſſimum, qui non modo vulnere
 eius artiſcioſe glandibus mira felicitate ſanauit, ſed
 iam oblatam ſibi mercedis loco magnam argenti
 ſtupentibus barbaris conſtanti animo exceſſo
 diauit. Qua re commotus Praefectus, vt nos aliquid
 ne remuneraretur, im munitati noſtrae toto ſuoz
 imperio, qua ſaep̄ nobis iter habendum intellegit
 blicis diplomatibus cauit.

Reſtat vt epistolā hanc eximia indolis adoleſcentis
 cōmemoratione concludā: in quem cum omnia
 mi & corporis bona quaſi ſecum ipſa certans nau-
 geſſerit, tum etiam dona acceſſere caeleſtia, quae
 re pueri ingenium, memoriam, oris corporiſque
 dignitatem ac ſpeciem multo admirabiliore efficit
 tanta enim in eo caſtitas ac ſanctimonia certatim
 ſtauo quoque die poſt confeſſionem ritē peractam
 ſte Eucharistiā conuiuium non ſine lacrymis
 ta verò animi ſubmiſſio & humilitas (cum abſculta
 dum loco ſit natus) vt ad Bungenſem inuſcanda
 ſiam à Gaſpare miſſus ex vrbe Saſaio, bona cum
 tum venia, quos puer precibus expugnauerat
 que peruenit, vt ſcilicet vaus è Chriſtianorum
 deretur, non modò comam ſibi rotoderit, quod
 pone valde inuſitatum eſt, verum etiam omni
 re cultu ornatuque abdicato; de contemnentia
 manis publicè diſputare inſtituit. Idem in
 parentibus reuocatus, Vocoxiuram, vt inde Saſaio
 nauigaret, à Coſmo perductus eſt, quem aui
 in vrbe Firando apud vxorem Antonij
 iusque ancillas, cum ſe per id tempus ad ſacra
 ſionem pararent, de Pœnitentia ſanc̄ oppoſuit.

fecisse: quam ille Christianæ philosophiæ partem, iam ante
 te sapienter à se tractatam, callet egregie. Huiusmodi pue-
 ri sunt (fratres mihi carissimi) quorum opera faceret amor
 ris diuini Deo aspirante Iaponiorum cordibus iniectum
 in speramus: atque ob id ipsum apud nos delectam eor-
 um manum Societatis nostræ præceptis atque institu-
 tis imbuimus. Interea Socios omnes nostros per Iesum
 Christum obtestor, ab eo precibus impetrent, ut mihi
 det in ipsius obsequio ac famulatu vitam ponere. ex Iapo-
 pone octauo Calend. Nouemb. M. DLXII.

REGIS CANGOXI-
 manorum ad Lusitanum In-
 dix Prætozem.

ANNO superiore cum duo ex Societa-
 te IESU meum in hoc regnum con-
 cionandi causa venissent; bellicis oc-
 cupationibus impeditus, quem & ego
 cupiebam & ipsi merebantur hono-
 rem, illis habere non potui. Eadem
 fuit causa, cur Lusitani ad Omangum
 ponum nauis delati, non modo perinde ac voluntas mea,
 & ipsorum dignitas postulabat, accepti non sint; sed et
 iam pro piratis habiti (quibus ora maritima per id tem-
 pus erat infesta) commisso prælio Alphonsum Vasalum
 non sine meo quidem dolore, è suorum numero ami-
 serunt. Tu si ad me litteras dederis, magno me decore
 ductum atque ornatum existimabo, atque ipse vicissim
 ad te scribam quotannis. Lusitani verò, vel sacer-
 dotes tui, si ad me cum tuis litteris venerint
 eo erunt apud me loco, qui rebus tuis
 iure debetur. Xaxuma anno
 quarto.

Quadrium Indiæ prouinciæ pro
cietate Iesu Præpositum.

OCI duo Cosmi Turiani, qui
versatur, meū in hoc regnum se
quorum ea est animi magnitudo
ea in dicendo vis atq; doctrina, v

stia quædam tonitrua esse videntur. Sed illud
admiror, aut Lusitanos mercatores negotiorum
vestri ordinis homines vnus rerum spificis
fertim cum ita late pateat propiusq; ab his
tissimis regionibus totū pene terrarū orbem
res, ad aquam calidam et bibendam paruas in
las tam longa & periculosa nauigatione cunctis
ante Christiana sacra suscepta nihil erat in his
ter calores maximos: vt mihi Socij vestri
quasi ventilatores videantur, qui corda merita
ri aura opportunè refrigerent: qui profecto
um in hoc regnum est cur veniant, quamuis
nam vt alibi aduersos maris æstus, hic quibus
per secundos offendunt. Ac licet populares
ni ipsorum præsentia destituti, se interea
excelsio loco sublaræ sustinent; meū in
nū à Socijs vestris relicū, quandam obediē
li, aut Solis propria luce defecti redderim
etiā Lusitanos negotiatores, quorum mihi
des ac probitas est, in mea ditionis terras
hi gratissimum fuerit: qui sic habeant, se
omni iniuria tutos fore, sed etiam amicitia
simeque tractatum iri, nec latronū insidias
quib⁹ in oppidis Christiani sunt, nulli vestrorum
dem certè obsecro, vt de tuis aliquos
tempore mittas, quos ego magno
rio in ipso littore opperor. Dat
quarto, mense septimo, octauo
& vigesimo.

Libri Secundi finis.